Р Е П У Б Л И К А Б Ъ Л Г А Р И Я
М И Н И С Т Е Р С К И С Ъ В Е Т

Препис

Р Е Ш Е Н И Е № 180

от 26 март 2025 година

ЗА ПРИЕМАНЕ НА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВЛЕНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2024-2027 Г. И ЗА ОТМЕНЯНЕ НА РЕШЕНИЕ № 792 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2020 Г. ЗА ПРИЕМАНЕ НА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВЛЕНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2020-2025 Г.

М И Н И С Т Е Р С К И Я Т С Ъ В Е Т
Р Е Ш И:

1. Приема Националната стратегия за интегрирано гранично управление в Република България 2024-2027 г.

2. Отменя се Решение № 792 на Министерския съвет от 2020 г. за приемане на Национална стратегия за интегрирано гранично управление в Република България 2020-2025 г.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Росен Желязков

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Габриела Козарева

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВЛЕНИЕ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
2024-2027

ВИЗИЯ

По-добро интегрирано гранично управление за гарантиране на сигурни и безопасни външни граници на обединена Европа

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ
2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО
3. ГРАНИЧЕН КОНТРОЛ
3.1. Гранични проверки
3.2 Гранично наблюдение
3.3. Предотвратяване и разкриване на престъпления през държавната граница
3.4. Механизъм за насочване на лица и международна закрила
4. ОПЕРАЦИИ ПО ТЪРСЕНЕ И СПАСЯВАНЕ
5. АНАЛИЗ НА РИСКА
6. СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ ПОДКРЕПЯНО И КООРДИНИРАНО ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА АГЕНЦИЯ ЗА ГРАНИЧНА И БРЕГОВА ОХРАНА
7. МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО
8. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ТРЕТИ СТРАНИ
9. ТЕХНИЧЕСКИ И ОПЕРАТИВНИ МЕРКИ В ШЕНГЕНСКОТО ПРОСТРАНСТВО
10. ВРЪЩАНЕ НА ГРАЖДАНИ НА ТРЕТИ СТРАНИ ВЪВ ВРЪЗКА С РЕШЕНИЯ ЗА ВРЪЩАНЕ, ИЗДАДЕНИ ОТ ДЪРЖАВА ЧЛЕНКА
11. ИЗПОЛЗВАНЕ НА МОДЕРНИ ТЕХНОЛОГИИ
12. МЕХАНИЗЪМ ЗА КОНТРОЛ НА КАЧЕСТВОТО
13. МЕХАНИЗЪМ ЗА СОЛИДАРНОСТ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ФИНАНСИРАНЕ
14. ОСНОВНИ ПРАВА
15. ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ
16. НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИ
17. МЕХАНИЗЪМ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, ОТЧИТАНЕ И ОЦЕНКА
18. ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ
19. ЗАКЛЮЧЕНИЕ
20. СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ НА БЪЛГАРСКИ И АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Интегрираното гранично управление е един от основните елементи за гарантиране на пространство на свобода, сигурност и правосъдие, и като такова то следва да се разработва и прилага на европейско и национално ниво. Единното и хармонизирано прилагане на правилата и стандартите за граничен контрол е от съществено значение за ефективното управление на външните граници на ЕС, преодоляване на свързаните с миграцията предизвикателства и допринасяне за сигурността на ЕС.

През март 2023 г., Съветът по правосъдие и вътрешни работи прие заключения, в които се приканва ЕАГБО, в тясно сътрудничество с ДЧ и ЕК, да разработи техническа и оперативна стратегия за ЕИГУ. В допълнение, ДЧ се приканват да изготвят или да приведат в съответствие подходящи национални стратегии, в рамките на шест месеца от приемането от Агенцията на техническата и оперативната стратегия за ЕИГУ.

Съгласно чл. 7 (1) от Регламент[1] за ЕАГБО, интегрираното управление на границите са прилага в условията на споделена отговорност между ЕАГБО и националните органи, отговорни за управление на границите, вкл. брегова охрана.

В изпълнение на тази споделена отговорност, на 20 септември 2023 г., с Решение 30/2023 на УС на ЕАГБО, е приета Техническата и оперативна стратегия за ЕИГУ, а ДЧ следва да изготвят националните си стратегии, които да съответстват на европейската.

В чл. 3 от Регламента са заложени основните елементи на ЕИГУ чрез определяне на 12 стратегически компонента:

1. Граничен контрол;
2. Операции по търсене и спасяване на бедстващи в морето лица при ситуации, които може да възникнат по време на операции за наблюдение на границите;
3. Анализ на риска;
4. Сътрудничество между ДЧ;
5. Междуведомствено сътрудничество между националните органи, които отговарят за граничния контрол или за други задачи, извършвани на границата;
6. Сътрудничество между съответните институции, органи, служби и агенции на Съюза;
7. Сътрудничество с трети страни;
8. Технически и оперативни мерки в рамките на Шенгенското пространство;
9. Връщане на граждани на трети страни;
10. Използване на най-съвременни технологии;
11. Механизъм за контрол на качеството;
12. Механизми за солидарност, включително финансиране от ЕС.

В допълнение към основните компоненти, съществуват три хоризонтални компонента: основни права, образование и обучение и изследвания и иновации.

Съгласуваността и взаимодействието между всички тези компоненти и теми е от ключово значение за ефективното и еднакво прилагане на европейското интегрирано гранично управление в различните нива на четиристепенния модел за контрола на достъпа на европейско и национално ниво (дейности в трети страни, граничен контрол по външните граници, мерки, прилагани в областта на свободното движение и мерки за връщане).

Националната стратегия на България за ИГУ е изготвена в съответствие с

[1] Регламент (ЕС) 2019/1896 на ЕП и на Съвета от 13.11.2019 за европейската гранична и брегова охрана и за отмяна на Регламенти (ЕС) 1052/2013 и (ЕС) 2016/1624

Техническата и оперативна стратегия за ЕИГУ. Тя следва четиристепенния модел за контрол на достъпа и стратегическите компоненти на ЕИГУ. В допълнение към основните компоненти, стратегията покрива и трите хоризонтални теми: основни права, образование и обучение и изследвания и иновации, като те са изведени в отделни глави.

Стратегията обхваща период от четири години (2024-2027), като може да бъде актуализирана при необходимост, включително и ако Техническата и оперативна стратегия за ЕИГУ бъде изменена. Четири годишният период се свързва с новия институционален цикъл на ЕС. С по-кратък период не може да се постигне устойчивост на постиженията, а по-дългият период не би отчел динамиката в развитието на политиките. Редът за актуализиране на Стратегията е същият като реда за нейното изготвяне и одобряване.

Настоящата стратегия се основавана на целите, определени в многогодишната стратегическа политика за европейско интегрирано управление на границите: Улесняване на законното преминаване на границите; Ефективно предотвратяване на незаконното преминаване на външните граници; Повишаване на ефективността на връщането; Разкриване и предотвратяване на тежки престъпления с трансгранично измерение; Засилено сътрудничество с трети държави и Гарантиране на бързо регистриране и предоставяне на грижи на лица, нуждаещи се от международна закрила или кандидатстват за такава.

Стратегията е разработена от стратегическата работна група „Интегрирано гранично управление“ към НСМГУИ, включваща експерти от всички ведомства, имащи отношение към дейностите по управление на границите. При изготвянето на стратегията са взети предвид всички стратегии на национално ниво, като е осъществена необходимата съгласуваност и последователност. Тази работна група следи за изпълнението на стратегията, предлага решения за отстраняване на проблеми и прави редовни доклади на НСМГУИ.

Стратегическите цели, заложени в стратегията по отделните компоненти, се изпълняват чрез дейности, включени в *План за действие*. Той се изготвя ежегодно, като НСМГУИ осъществява политическия надзор по неговото изпълнение.

Стратегията и Планът за действие се одобряват от Националния съвет по миграция, граници, убежище и интеграция и приемат от Министерския съвет на Република България.

Отговорни структури

В основата на сигурността на държавната граница е координираното и синергично прилагане на дейностите от различните държавни компетентни институции. Във времена на кризи и постоянни предизвикателства по външните граници на ЕС, интегрираното гранично управление е най-сигурният инструмент за постигане на ефективен граничен контрол, като същевременно гарантира спазване на международното и европейското право и пълно зачитане на основните правата на човека.

На национално ниво е създадена необходимата организация за действие на всички държавни органи МВР (ГДГП, ОДМВР, ДМ, НИК), ДАНС, ДАР, ДАБ, АМ, МО, МЗ, МВнР, МФ, МЗХ, МТС, имащи отношение към интегрираното гранично управление. Разработени са национални планове за подготовка, действия и реакция на всички държавни органи в случай на увеличен миграционен натиск.

2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО

Европейското интегрирано управление на границите е от основно значение за подобряване на управлението на миграцията. Целта е да се осигури плавно и безпроблемно законово преминаване на външните граници, справяне с миграционните предизвикателства, както и с потенциалните бъдещи заплахи; борба с трансграничната престъпност и повишаване

на нивото на вътрешна сигурност, както и осъществяване на ефективно връщане.

Географското положение на Република България, определя страната като най-пряк път между страните от Западна и Централна Европа, Близкия изток и Азия. През територията на страната преминават петте европейски транспортни коридора с изградени трансгранични пътища, на които са разположени ГКПП.

Наблюдава се устойчив, ежегоден ръст на входящия и изходящия трафик, в т.ч. и на транзитно преминаващите лица и пътни превозни средства през ГКПП на Република България. Причините за увеличението на движението през ГКПП са свързани с нарастване на туристическия пътникопоток от съседни и други държави, навлизане на нискотарифни превози на пътници по въздух и суша, увеличаване на международния стокообмен, облекчаване на визовите изисквания спрямо гражданите на трети страни, включително съседни на България и други.

Ежегодно през летните месеци на годината пътникопотокът, преминаващ през страната, се увеличава, причината за което са пътуващите лица от Средна и Западна Европа, в посока Република Турция и обратно. Във връзка с приемането на страната ни в Шенген и отпадането на граничните проверки по вътрешните морски и въздушни граници се очаква и увеличаване на пътникопотока, преминаващ през страната.

В контекста на новата геополитическа реалност всички аспекти от управлението на границите са повлияни от влошаващата се политическа, икономическа и социална среда в страните на произход на миграция в Близкия и Средния изток, както и Северна Африка.

Нестабилната среда за сигурност в страните основен генератор на миграционни потоци, както и в страните, приемащи големи групи мигранти са сред основните фактори въздействащи на нелегалната миграция.

Социално-икономическите перспективи пред Афганистан и Сирия не са обещаващи, което представлява мощен двигател, формиращ миграционни потоци.

Военният конфликт и напрежението в региона на Близкия изток, както и продължаващите военни действия в Украйна, ще продължат да бъдат сред подтикващите фактори за миграция. Една от основните заплахи за ЕС и риск за сигурността може да произтече и от потенциалния нелегален вход на криминално проявени лица или свързани с терористични групировки, които да се смесят с евентуални бежански потоци.

В същото време хибридните заплахи ще се използват все по-често като средство за постигане на користни цели.

Престъпните мрежи, които имат за цел да печелят от незаконни дейности, винаги ще имат интерес към външните граници. Тероризмът ще се стреми да предизвика хаос във или извън европейското пространство, като радикализира обществата в подкрепа на своите цели. Търсещите финансова изгода ще продължат например да внасят контрабандни стоки, наркотици и боеприпаси, както и да извършват трафик на хора в европейското пространство. Методите ще станат по-сложни, укрепили се под покритието на законни стопански структури, улеснени от чиновническите престъпления и киберпрестъпността, растежа на международната търговия и слабостите в сигурността на световните вериги на доставки и техните логистични системи.

България е държава с едни от най-чувствителните външни граници на ЕС, която поема несъразмерно големи отговорности и тежести по гарантиране сигурността на ЕС: по контрола на легалното преминаване на външните европейски граници, по противодействие на нелегалното преминаване и трансграничната престъпност и по приема на лица, търсещи международна закрила, както и лица, които подлежат на връщане.

Местоположението на страната на пътя на Източно-Средиземноморския маршрут

определя високите нива на миграционен натиск към България.

Увеличението на миграционните потоци по външните граници на ЕС се отразява и на националната ситуационна картина, тъй като страната е транзитен коридор между Източно-Средиземноморския и Западно-Балканския миграционен маршрут.

На този фон миграционната обстановка по държавната граница на Република България продължи да бъде изключително динамична.

В периода от 2019 г. до 2023 г. миграционният натиск по държавната граница драстично нарасна, като най-високи стойности се отчетоха през 2023 г., когато са установени опити на 181 117 лица за нарушение на вход на държавната граница. Въпреки динамиката през последните пет години, увеличението на миграционния натиск през 2023 г. е с 8% спрямо предходната година.

За период 2019 -2022 г. броят на задържаните от българските гранични власти граждани на трети страни на вход плавно се увеличи (от 489 до 2298 лица за година), след което през 2023 г. се отчете намаление с 22% на задържаните лица (1803). Устойчива е тенденцията миграционните потоци през периода да са съставени предимно от граждани на Сирия, Афганистан, Ирак и Мароко.

На вход българо-турската граница остава най-натоварена в миграционно отношение, като натискът по нея варира от 42% през 2019 (58% през 2020 г., 77% през 2021 г., 98% през 2022 г.) до над 99% от общия миграционен натиск през 2023 г.

В периода от 2019 г. до 2023 г. на изход на държавната граница стойностите нарастват плавно (от 805 до 4339 лица за година) до 2022 г., след което през 2023 г. анализът на данните показва намаление с 42% на броя на задържаните лица. Сред задържаните лица преобладават гражданите на Афганистан, Сирия, Мароко и Ирак.

Най-натоварена на изход за периода остана българо-сръбската граница, като през 2023г. задържаните лица на тази граница са 88% от общия брой на задържаните на изход от страната (2528 лица).

Отчитайки съществуващата заплаха и риска от възникване на кризисни ситуации се прилагат комплекс от мерки, включващи реализиране на съвместни охранителни мероприятия между ГДГП, други органи на МВР и МО по външната граница с Турция, като броят на включените сили и средства и тяхното местоположение се променя в зависимост от състоянието на оперативната обстановка и очерталите се уязвими участъци от държавната граница.

По външната европейска българо-турска граница активно участие и подкрепа оказва ЕАГБО, като се командироват сили и средства от други държави-членки на ЕС за участие в съвместни полицейски патрули и съвместно изпълнение на задачи по гранично наблюдение.

На фона на безпрецедентните нива на нелегална миграция през 2015 г., миграционният натиск през 2023 г. надхвърли тези стойности почти 2 пъти и достигна своя пик за последните 10 години. В следствие на което ГДГП предприема редица мерки за овладяване на миграционния натиск.

Оптимизира се граничното наблюдение на първа линия в най-натоварените зони, като с 30% е увеличен броят на патрулите по границата/ВВС.

Подобри се взаимодействието и обменът на информация между структурите на МВР (ГДГП, ОДМВР, ГДБОП). Проведоха се многократни срещи с турските гранични власти.

На национално ниво са разработени планове за действия при извънредни ситуации вследствие на увеличен миграционен натиск по границите с Турция и Гърция и е създадена организация за увеличаване способностите и запазване обема на осъществяваната стратегическа дейност по охрана на границата, в тясно взаимодействие с МО и другите органи на МВР, при

реална опасност от или вече осъществено масово навлизане на незаконни мигранти. Поддържа се готовност за актуализиране на същите, при необходимост.

На изход най-уязвима е границата на България със Сърбия. За овладяване на вторичното придвижване на мигранти към страните от ЕС, на българо-сръбската граница са предприети мерки за увеличаване броя на излъчваните гранично-полицейски патрули на отделни направления и зони в зависимост от развитието на оперативната обстановка. Засилен е интензитетът на планираните и извънредни полети за въздушно наблюдение. От 2016 г. Агенция Фронтекс провежда съвместна операция и на българо-сръбската граница, с разврьщане на сили и средства от други ДЧ на ЕС. В изпълнение на подписано споразумение между България и Сърбия между двете страни е създадена организация за излъчване на съвместни патрули и за увеличаване ефективността от дейността им. На границата със Сърбия е изградена и функционира АСН, която осигурява възможност за надеждно техническо наблюдение на уязвимите направления от българо-сръбската граница.

Отчитайки вероятността от възникване на незаконна миграция през Черно море, на национално ниво е създадена организация с разписани дейности за предприемане на съвместни мерки по усилване наблюдението на морската граница и недопускане приставане на незаконни мигранти на брегова ивица, както и действие при търсене и спасяване на мигранти.

На останалите граници органите на ГДГП прилагат регулярно установените мерки, като във взаимодействие със съпределните гранични структури осъществяват постоянно наблюдение и следене на оперативната обстановка и поддържат готовност за предприемане на допълнителни охранителни мерки при необходимост.

Анализът на риска и изведените тенденции от състоянието на оперативната обстановка по държавната граница налагат извода, че основната заплаха от миграционен натиск се запазва. Засилването на осъществявания граничен контрол по границите на страната и недопускане възникване на кризисни ситуации е задача от национален характер, което налага предприемането на адекватни мерки, съобразени с европейското интегрирано гранично управление, да продължи, за да се гарантира в максимална степен сигурността на границите на България.

Военният конфликт в Украйна и променената геополитическа обстановка наложиха логистично пренасочване на стоките от северните транспортни коридори към Република Турция, което през последните години значително повиши броя на преминаващите товарни автомобили през водещите за Република България ГКПП. Допълнителен фактор за нарастващия трафик е липсата на транспортен коридор през Република Гърция по направление Турция – Гърция – Северна Македония – Сърбия. Това налага въвеждането на нов подход при управлението на осъществявания контрол при условията на кризисни ситуации, който да подобри управлението на риска и контрола на място, чрез прилагането на нови дигитални решения, адекватни на съпътстващите условия.

Митническите администрации на държавите членки на ЕС играят съществена роля при управлението на границите, като им е възложен контрол по наложени на забрани за износ, включително по отношение на изделия с двойна употреба и военни стоки, контрол при ограниченията при внос, подпомагането на хуманитарната помощ, чрез митнически облекчения и „зелени коридори“ за движение и др.

Съществуващата инфраструктура, изградена на българските ГКПП, е с капацитет 2.5 млн. тежкотоварни средства, изправена пред предизвикателството да обслужва почти двойно надхвърлящ капацитета ѝ трафик. Само през 2023 г. през 15-те най-натоварени ГКПП в страната са преминали 4.5 млн. товарни автомобила. Средният ръст на преминаващите товарни

автомобили през 15-те най-натоварени ГКПП за последните 5 години е 67 % или средно 13.4% годишно. Най-голям сухоземен товаропоток преминава през МП Капитан Андреево. За последните пет години, през 2023 г. спрямо 2019 г. броят преминали тежкотоварни пътни превозни средства се е увеличил с 47.9% или с 336 114 броя камиони повече годишно. Следващият най-натоварен ГКПП Русе при Дунав мост също отчита значителен ръст за последните пет години от 51.7%, или годишно преминават с 321 442 повече товарни пътни транспортни средства. Средномесечно през 2019 г. през пункта са преминавали 51 809 товарни автомобила, докато през 2023 г. вече са 78 595. През ГКПП Кулата са преминали 668 065 товарни превозни средства през 2023 г. или с 9.2%, 56 078 товарни превозни средства повече спрямо 2019 година. Отчетено увеличение през 2023 г. на МП Калотина е от 106 393 товарни превозни средства, или с 27.3% повече спрямо 2019 година. Най-сериозен ръст за 2023 г. спрямо 2019 г. се регистрират на МП Лесово – 107.6 % и ГКПП Видин при Дунав мост II – 106%, т.е. товарният поток на автомобили е нараснал повече от два пъти. Ако тенденцията се запази, очакванията са през 2029 г. през тези ГКПП да преминават почти 10 млн. товарни ППС годишно.

Увеличеният трафик предполага и нарастване на натиска от опити за контрабанда по външните граници. Статистиката показва, че 60.64 % от задържанията на наркотици от страна на митническите органи на държавите членки на ЕС на външни сухопътни граници за периода 2018 г. ÷ 2023 г. са на четири български митнически пункта, обслужващи трансевропейските транспортни коридори - Капитан Андреево, Калотина, Лесово и Гюешево. В обобщение на горното се налага извода, че трафикът и опашките за преминаване през ГКПП ще продължат да се увеличават. Налага се незабавно стартиране на реализирането на мерки със средносрочно и дългосрочно действие за интегрирано управление на трафика и премахване на опашките на ГКПП.

Сигурността при движението на стоки през външните граници, се нуждае от мерки, които следва да допринесат за възможностите за откриване на незаконни дейности както на външните гранични контролно-пропускателни пунктове, така и по веригата на доставки. Граничният контрол на ЕС е изправен пред нарастващ обем на търговията, търговията и трафика на стоки, както и с редица задачи, които трябва да изпълняват освен сигурността. Заплахите и опасностите, които може да се наложи да бъдат открити в потока от стоки, са много разнообразни и често се нуждаят от различни сензори и технологии, за да бъдат открити (от химически, биологични, ядрени, радиологични и експлозивни материали до наркотици, огнестрелни оръжия, пари, отпадъци, обект на трафик на екземпляри от дивата флора и фауна, културни ценности и др.).

Основната мисия на митническите администрации на ЕС, като част от осъществяването на граничния контрол, е защита сигурността и безопасността на външните граници на Съюза, защита от нелоялна и незаконна търговия, гарантиране на сигурността и безопасността, опазване на здравето на хората и животните, защита на растенията, културните ценности, околната среда и потребителите, чрез въвеждане на иновации, интелигентни системи, сътрудничество и доверие.

Контролът се нуждае от иновации, за да дадат възможност за откриване и гарантиране на сигурността, без същевременно да се нарушават или ненужно да се възпрепятстват търговските потоци. Способностите включват мерки за: откриване на заплахи; автоматизиран контрол и откриване; подкрепа за вземане на решения; преносимост на решенията за контрол и технологии за проследяване на трансграничната незаконна търговия. Изграждането на капацитет за реакция при кризи и способността на органите, осъществяващи граничен контрол,

да реагират на извънредни ситуации при пандемии или геополитически конфликти чрез адаптиране на контролните методи е стратегическа цел в управлението на риска.

3. ГРАНИЧЕН КОНТРОЛ

По отношение на незаконната миграция България се определя като транзитна страна за движението на мигранти в посока държавите от Централна и Западна Европа. Тенденция, която се очаква да остане устойчива и през следващите години.

Граничният контрол е дейност, състояща се от гранични проверки в зоните на ГКПП и гранично наблюдение в граничната зона между ГКПП. ГДГП-МВР е основен орган, отговорен за граничния контрол. Прилага се тристепенна система на управление на принципа една дирекция - една граница. На граничен контрол подлежат лица, предметите в тяхно владение, транспортните средства и стоките при и по повод преминаване на държавната граница или присъствието им в граничната зона. В граничния контрол ГДГП си взаимодейства с други структури на МВР, МО, МФ, МТИТС, МЗХГ, МЗ, ДАНС, ДАР, ДАБ-МС.

На външните граници контролът на стоките е в правомощията на АМ, а на вътрешните граници контролът се извършва от съвместни екипи от служители на ГДГП, АМ и НАП.

Граничният контрол се извършва по начин, гарантиращ сигурността не само на границите на България, но и сигурността на останалите ДЧ на ЕС. Комплексните мерки в системата за граничен контрол на България се прилагат както на външни, така и на вътрешни граници и имат за цел своевременно разкриване, пресичане и предотвратяване на незаконно преминаване и извършване на престъпления през държавната граница и в граничната зона.

На международните летища органите на ГДГП осъществяват гранични проверки и специфична охранителна дейност в обществените зони на летищните комплекси и прилежащите територии на комплекса във взаимодействие с други органи на МВР и компетентни държавни структури, отговорни за постигането на сигурност в гражданското въздухоплаване.

3.1. Гранични проверки

Стратегическа цел 1: Увеличаване пропускателната способност на ГКПП на външни граници на страната.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой на автоматизираните работните места на ГКПП за извършване на гранични проверки.	*492*	*516*
Брой на трасетата на преминаващ трафик за леки и тежкотоварни автомобили на ГКПП на външни граници на ЕС.	*104*	*135*
Брой отдалечени терминали за митнически контрол	*0*	*6*
Брой нови и надградени информационни системи на ГКПП и Data центрове за улесняване на законната търговия.	*2*	*4*

Граничните проверки на ГКПП представляват система от последователни действия и организационни мерки по отношение на всяко преминаващо през държавната граница лице, с цел установяване на неговата самоличност, наличието на необходимите условия за преминаване през държавната граница и липсата на мерки, ограничаващи движението му през границата на България. Граничните проверки включват и проверки на превозните средства и вещите във владение на лицата, които пресичат границата.

В съответствие с разпоредбите на чл. 8 от Кодекса на шенгенските граници, на ГКПП на външни граници, при влизане и излизане от страната, се извършват систематични гранични проверки на всички лица и представените от тях документи за пътуване.

На ГКПП на вътрешните граници, при влизане в Република България се извършват систематични гранични проверки на всички лица и на документите им за пътуване. При излизане от страната спрямо лицата, ползващи се с правото на свободно движение съгласно правото на Съюза, се извършват несистемни гранични проверки в базите данни, въз основа на оценка на риска.

На българо-гръцката и българо-румънската граница се осъществява съвместен контрол, при който граничните проверки се извършват от граничните органи на двете държави на едно спиране.

В рамките на извършваните граничните проверки Главна дирекция „Гранична полиция“ използва автоматизирания информационен фонд - АИС „Граничен контрол“ АИС (ГК) на Министерство на вътрешните работи.

Автоматизираният информационен фонд - АИС ГК взаимодейства и извежда информация в реално време от базите данни на АИС ИД, ШИС и информационната система на МОКП „Интерпол“. За проверка на регистрационното състояние на преминаващи ППС с българска регистрация, АИС ГК кореспондира с АИС КАТ „Регистрация на превозни средства и собствениците им“. При проверка на български визи, издадени на граждани на трети страни, АИС ГК взаимодейства с НВИС на МВнР, а при проверка на шенгенски визи взаимодейства с ВИС на ЕС.

При извършване на граничните проверки се осъществява взаимодействие с оперативно-издирвателните органи на МВР и със специализираните органи за защита на националната сигурност в случай на установено съвпадение, получено в резултат на съпоставяне на резервационните данни на пътници (PNR) с националните бази данни, ШИС и Интерпол или с данни по предварително определени критерии.

На всички ГКПП са обособени места за „проверка на втора линия“.

Граничните проверки са насочени и към разкриване на опити за незаконно преминаване през ГКПП на укрити в транспортни средства лица или на опити за незаконно преминаване през ГКПП на лица чрез използване на неистински и преотстъпени документи за самоличност. За проверките се използва пълният капацитет на наличните в зоните на ГКПП стационарни и мобилни технически средства. На контрол и проверка подлежат и лица, багажи и превозни средства за наличието на взривни вещества, оръжия, боеприпаси, пиротехнически изделия, ядрени материали и радиоактивни източници при преминаването им през държавната граница. На всички ГКПП на външните граници – сухоземни, въздушни и на морските товарни пристанища, на ГКПП с товарен трафик на границата с Гърция и на два от ГКПП със засилен товарен трафик на границата с Румъния, функционира система с технически средства за радиационен контрол. Осъществена е пълната интеграция на обектите със стационарно оборудване на Национална комуникационна система за радиационен контрол, която осигурява възможност в НКЦ на ГДГП в реално време да постъпват данни от централните алармени станции и порталните монитори, инсталирани на ГКПП.

Граничната проверка може да се извършва едновременно с някой от другите видове граничен контрол – митнически, ветеринарномедицински, фитосанитарен, здравен и контрол на транспортните средства. В тези случаи, на ГКПП на външни граници, граничните полицейски служители взаимодействат със служителите на АМ и с държавните здравни инспектори. Взаимодействието се осъществява въз основа на споразумения между съответните органи за

граничен контрол или общи планове за изпълнение и в съответствие с НГКПП.

С влизане в сила на Решение (ЕС) 2024/210 на Съвета от 30 декември 2023 г. относно пълното прилагане на разпоредбите на достиженията на правото от Шенген в Република България и в Румъния, от 31.03.2024 г., проверките на лица на вътрешните въздушни и морски граници са премахнати. Считано от тази дата, на вътрешните въздушни и морски граници не се извършват гранични проверки, а се извършват полицейски проверки в граничната зона.

В тази връзка извършването на проверки по външните граници остават една от основните мерки за защита на пространството без граничен контрол по вътрешните граници за това трябва да гарантира сигурността на Съюза и гражданите му в дългосрочен план.

Увеличаването на трафика изисква осигуряване на достатъчен брой обучени служители, което да гарантира плавното преминаване на пътникопотока при качествено извършен граничен контрол.

Най-честите нарушения на граничния режим, установени на ГКПП, са използване на преотстъпени, преправени и неистински документи за пътуване и пребиваване, избягване на гранична проверка чрез укриване на лица в пътни превозни средства, трафик на противозаконно отнети МПС и такива, обект на лизингови измами и контрабанда на акцизни стоки.

За да се осигури ефективен граничен контрол е важно поддържането на високо ниво познанията на служителите по фалшиви документи, извършване на проверки със специализирана техника на ГКПП и непрекъснато следене развитието на начините на работа на престъпните групи.

През 2024 година на ГКПП предстои да бъде въведена в експлоатация Система за влизане/излизане на Европейски съюз (EES) която ще калкулира времето на разрешения престой на територията на ЕС на гражданите на трети страни, чрез регистриране на деня и мястото на влизане и излизане на граждани на трети страни, допуснати за краткосрочен престой на територията на ДЧ. Системата EES ще записва и обработва биометрични данни (пръстови отпечатъци и снимка). Операционализирането на системата изисква допълнителни финансови, технически и инфраструктурни ресурси, както и допълнителен и подходящо обучен персонал.

Внедряването на EES ще промени процеса за извършване на гранична проверка на лицата, които попадат в нейния обхват. Значително ще се увеличи времето, необходимо за преминаване на пътниците, особено на сухопътни ГКПП. Необходимо е да бъдат предприети мерки с цел осигуряване на нормалната пропускателна способност на ГКПП, посредством увеличаване броя на работните места. Всички работни места на ГКПП на външни граници, ще бъдат оборудвани с необходимата техника за снемане на биометрия, както и при възможност ще се поставят електронни гишета за автоматизиран граничен контрол, през които да могат да преминават както граждани на ЕС, така и граждани на трети страни.

Ще бъде повишена пропускателната способност на външни за ЕС сухопътни ГКПП, чрез модернизация, оптимизация и разширяване на сухопътните ГКПП, развита довеждаща до тях пътна инфраструктура, изградени нови пътища и модернизирани съществуващи такива, разположени съоръжения, за целите на граничните служби, осигуряващи автоматизация на дейността (радиоактивни портални монитори, рамки за дезинфекция и стационарни портални рентгенови системи).

За целите на безопасността и интегрираното управление на границите ще бъде постигнат 100% рентгенов контрол на входящите товарни превозни средства.

За осигуряване на децентрализиран метод за оптимизация за управление на трафика, увеличаване на пропускателната способност на ГКПП и създаване на оптимални условия за контрол, облекчаване на законния бизнес и осигуряване на процедурите по митническа

обработка, ще бъдат изградени шест нови митнически терминала, разположени на основните трансевропейски транспортни коридори (София, Пловдив, Русе, Свиленград, Варна и Бургас). Новите терминали, ще осигурят условия за съвместни контролни действия на всички отговорни институции (НАП, МВР, ДАИ, БАБХ и други).

Бързата обработка на транспортни средства на ГКПП, контрола, основан на анализ на риска, автоматизирания процес на митническо оформяне, управлението на виртуални зелени коридори на ГКПП, проследяването превозите в реално време и премахването на опашките, ще се осъществи, чрез развитие на Програмата на ЕК за одобрените икономически оператори (ОИО).

Ще бъде изградена необходимата дигитална среда, чрез развитие на информационните системи, в изпълнение на Пътната карта за изграждане на информационни системи и ИТ инфраструктура на Агенция „Митници“ за улесняване на законната търговия (2023 г.-2032 г.).

Дигитализираното управление на трафика ще елиминира дългите физически опашки, ще разпредели пиковия трафик във времето и ще осигури виртуални зелени коридори за доверени партньори (ОИО), както и резервирани времеви слотове за преминаване на ГКПП.

Общуването между контролните служби за граничен контрол (АМ, ГДГП, БАБХ), осъществяващи интегрирано гранично управление, ще се извършва изцяло в безхартиена среда, посредством съвременни технологии за обработка и обмен на данни - G2G/B2G – Big Data, AI и ML.

3.2 Гранично наблюдение

Стратегическа цел 2: Недопускане на незаконни преминавания на държавната граница на Р България.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Дял от общия миграционен натиск на незаконните преминавания на външните граници.	*15%*	*13%*

Граничното наблюдение е дейност по организиране и прилагане на охранителни мерки между ГКПП за предотвратяване незаконното преминаване на държавната граница, противодействие на контрабандата, незаконната миграция, трафика на хора и трансграничната престъпност, във всичките й форми на проявление, като се планира и осъществява по линия на държавната граница, в граничната ивица и в дълбочина на (30 км) гранична зона. Наблюдението се осъществява по всички граници (вътрешни и външни), като засилени мерки се прилагат на най-натоварените и уязвими участъци по външни и по вътрешни граници, в зависимост от изместването на миграционните маршрути към ЕС.

Граничното наблюдение се осъществява от специално (щатно) обособени структурни звена на ГДГП, обезпечени със съответните сили и средства (персонал, технически и електронни системи за наблюдение, мобилни системи за наблюдение, високопроходима техника, служебни кучета, средства за въздушно наблюдение, плавателни средства и други). При организиране и осъществяване на граничното наблюдение се прилагат способите – патрулиране, техническо и визуално наблюдение, проверки на лица, транспортни средства и документи, предотвратяване, търсене, преследване, задържане на лица и транспортни средства, преминали незаконно през държавната граница.

Ежедневно, в зависимост от действителното състояние на оперативната обстановка и оперативна информация, се планира и организира наблюдението на държавната граница, осигуряват се уязвимите зони и участъци.

На сухоземните граници, самостоятелно и във взаимодействие с други органи на МВР, структурите на МО и ведомства с контролни правомощия, ГДГП планира и провежда СПО за откриване и задържане на извършители на престъпления и нарушения, издирвани лица и транспортни средства, както и за осъществяването на превантивна дейност.

На международните летища, в районите на аерогарите, обществените им зони и прилежащите им територии органите на ГДГП осъществяват СОД, която е съвкупност от охранителни, оперативни и режимни мероприятия. Съвместно с други органи на МВР и със структурите за сигурност на летищните оператори, органите на ГДГП осъществяват действия по съвместно патрулиране, наблюдение и създават организация за прилагане на допълнителни мерки по отношение на полети с висока степен на риск.

Наблюдението и контролът на морската и речната държавна граници се осъществяват във вътрешните морски води, териториалното море, прилежащата зона и в българския участък на река Дунав от патрулиращи гранично-полицейски кораби, във взаимодействие със сухоземните сили за наблюдение на границата. Чрез постове за техническо наблюдение на река Дунав и изградената Интегрирана система за наблюдение на морските пространства на България се осъществява непрекъснато следене на цялостната надводна обстановка на море и река. Териториалните звена на ГДГП работят в тясно взаимодействие с други държавни ведомства с контролни правомощия в морските пространства и река Дунав и с Военноморските сили, и прилагат мерки, за надеждна охрана на морската и речна граници. По линия на Форума за черноморско сътрудничество, чрез ЧГКИЦ се обменя информация в реално време между граничните органи/бреговите охрани на черноморските държави за състоянието на цялостната надводна картина и предприемане на своевременни действия, включително и съвместни от компетентните органи на всички черноморски държави.

Отчитайки съществуващите заплахи и риска от възникване на кризисни ситуации по външните граници на Република България, ще продължи да се прилага комплекс от мерки, включващи съвместни охранителни мероприятия между ГДГП, други структури на МВР и МО

На национално ниво са изготвени и тествани планове за извънредни ситуации в случай на увеличен миграционен натиск по границите на страната, в които е определен реда на действие и отговорностите на включените в плановете държавни институции.

3.3. Противодействие на престъпността през държавната граница

Стратегическа цел 3: Противодействие на трансграничната престъпност.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой проведени дейности по EMPACT през периода 2024 г. – 2027 г.	*5*	*20*
Относителен дял на външните сухопътни ГКПП и ЖП със 100% рентгенов контрол	*8 %*	*25 %*

Противодействието на престъпността през държавната граница е елемент от изпълнението на основните дейности, извършвани от служителите в ГДГП: оперативно-издирвателна, информационна, охранителна, контролна, разследване на престъпления.

Оперативно-издирвателните органи в ГДГП/РДГП/ГПУ осъществяват превенция, предотвратяване, пресичане и разкриване на престъпления. Действията на полицаите от ГДГП се ръководят от наблюдаващи прокурори от компетентната районна, окръжна и градска прокуратура.

За осъществяване на основната цел ГДГП и АМ извършват ОИД самостоятелно и чрез взаимодействие и обмен на информация с други органи на МВР, държавни и местни органи,

юридически лица и граждани, НПО и полицейски органи на други държави.

Работи се по направления: незаконна миграция, превеждане на лица през държавната граница, контрабанда и разпространение на акцизни стоки, наркотични вещества, културно исторически ценности, трафик на хора с цел сексуална или трудова експлоатация и други престъпления, извършени на територията на страната или възложени от наблюдаващ прокурор.

За противодействие на нарушенията и престъпленията през държавната граница се придобива предварителна информация за лица, извършвали престъпна дейност или съпричастни към подготовката на такава. Планират се и се провеждат ОИД за превенция и предотвратяване на незаконната миграция, контрабандата и трафика на хора.

Активността на оперативната обстановка и възникващите рискове са продиктувани от вида граница (външна или вътрешна), особеностите на района (географско разположение, особености на терена, климатични условия и други), в зоните на ГКПП или извън задължителния граничен контрол.

Извеждат се рискови профили за лица, превозни средства, маршрути. Ползват се рисковите профили с конкретни индикатори на ЕС (разработени от ЕВРОПОЛ и ЕАГБО) за чуждестранните бойци и лица съпричастни към терористични групировки. Рисковите профили се актуализират периодично от НКТЦ и редовно се предоставят на служителите на първа линия.

Националният контратерористичен център работи в режим 24/7 и се състои от представители на всички национални органи, ангажирани с борбата с тероризма. Рисковете, засягащи сигурността на държавната граница са анализирани на база утвърдените и проследявани общи показатели, чийто постоянен мониторинг позволява предприемане на ефективни мерки.

Използването на качествен и прецизен анализ на риска, както на национално ниво, чрез въвеждане на рискови профили, във връзка с рискове за сигурност и безопасност, включително държави и лица от интерес, нелогични маршрути, превозни средства и т.н., така и от оперативен рисков анализ на място, чрез оценка на поведение на пътници или водачи на превозни средства, установени рискови индикатори при проверки на превозни средства и багажи, и т.н., е в основата на превантивните мерки за противодействие на трансграничната престъпност.

Използването на допълнителни, нови технически средства за рентгенов контрол ще подпомогне граничните служби да извършват ефективни проверки на превозни средства за установяване на неестествени кухини (тайници). Този метод за използване на йонизиращи лъчения, чрез изследване на вътрешната структура на предмети ще позволи идентифицирането на различни по вид материали, като по този начин ще се откриват високо рискови предмети и стоки, като оръжия, боеприпаси, наркотици, цигари, валута, културни ценности и т.н.

Големият обем от превозни средства и все по-нарастващият трафик предполагат бързата и навременна обработка на превозните средства, което е обратнопропорционална зависимост с времето, необходимо за контрол. За преодоляването на дисбаланса между времето за ефективност и бързината на контролните действия, граничните служби ще се подпомагат и с други средства. В международен план доказано средство е използването на митнически кучета. Те имат в пъти по-сензитивно обоняние и имат важна роля при проверките. Кучетата се обучават да откриват наркотици, цигари и парични средства и са изключително ефективни при претърсване на недостъпни места.

Незаконната миграция и контрабандата през държавната граница в повечето случаи се извършват от организирани престъпни групи, действащи в международен мащаб. Те са свързани с опериране с финансови средства в големи размери, по изградени схеми, с участието на множество лица с конкретни функции.

Противодействието на трансграничната престъпност се извършва и с активен и своевременен обмен на оперативна информация с партньорски органи, Европол, Интерпол, ЕАГБО и други международни партньори.

3.4. Механизъм (мерки) за насочване на лица и международна закрила

Стратегическа цел 4: Бързо регистриране и предоставяне на грижи на лица, нуждаещи се от международна закрила.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Време за регистриране и обработване.	*24ч.*	*18ч.*

Република България има правно и морално задължение да защитава лицата, които бягат от преследване, конфликт или други форми на нарушаване на правата на човека. Бързото регистриране и предоставяне на грижи спомагат за изпълнение на тези задължения, като гарантират, че уязвимите лица получават необходимата подкрепа и помощ, от които се нуждаят.

Държавната агенция за бежанците е компетентният орган, който разглежда молбите на чуждите граждани за международна закрила. Законодателно е установен координационен механизъм между различните органи, участващи в процеса за насочване на търсещи международна закрила лица. Взаимодействието между ГДГП, ДМ и ДАБ е нормативно регулирано в Наредбата за отговорността и координацията на държавните органи, осъществяващи действия по административно сътрудничество при прилагането на Регламент Дъблин и Регламент ЕВРОДАК.

Осигуряването на бърза регистрация и своевременното предоставяне на грижи на лица в нужда или търсещи международна защита ще гарантират най-добрите интереси на чужденците от уязвими групи и децата.

Важен елемент от механизма за насочване на лица, търсещи международна закрила е гарантирането на процедурните правила за работа с чужденци от уязвима група и преценката на най-добрия интерес на детето. За целта всички органи, участващи в координационния механизъм и имащи пряк контакт с чужденците, търсещи международна закрила трябва да са подходящо обучени за работа с уязвими групи и за спазване на основните права на чужденци, търсещи международна закрила.

Управлението на миграционните потоци и по-специално механизма за насочване на лицата, търсещи международна закрила изисква въвеждане на мерки за предотвратяване и справяне със злоупотребите със системата за международна закрила.

Лицата, идващи от територии, където са били застрашени животът и свободата им и търсещи закрила, са длъжни да се представят незабавно на компетентните органи и да посочат уважителни причини за незаконното си влизане или пребиваване на територията на страната.

Начините на действие (*modus operandi*), водещи до злоупотреби със системата на убежище, са обект на постоянен анализ от компетентните органи с цел дефиниране на подходящите мерки за тяхното намаляване или отстраняване. Една от последните мерки в тази област е разработването на нов единен национален регистър на граждани на трети страни, търсещи международна закрила, като информационна подсистема на съществуваща АИС, с която се цели избягване на измами със самоличност. Всеки гражданин на трета страна, преминал границата легално (с цел търсене на международна закрила) или нелегално (но по-късно потърси закрила), се регистрира. Право да въвеждат в системата имат органите на ГДГП и ДМ на централно ниво и всички органи на местно ниво. Предстои да бъде предоставен на ДАБ

достъп до системата след регистрирането на лицето по процедура за предоставяне на международна закрила.

4. ОПЕРАЦИИ ПО ТЪРСЕНЕ И СПАСЯВАНЕ

Стратегическа цел 5: Поддържане на готовност за реакция при настъпил инцидент налагащ осъществяването на интервенции за търсене и спасяване на вода.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой плавателни средства с готовност за участие в операции по търсене и спасяване през периода 2024г.- 2027г.	*10*	*11*

Операции по търсене и спасяване по море е дейност по откриване на местоположението на инцидент в морето, спасяване, вземане и отвеждане до безопасно място на оцелели лица, както и на лицата, които е възможно да търпят бедствие или са изчезнали.

Отговорността за политиката в областта на морското ТиС е на МТС, а за осъществяване на дейностите по търсене и спасяване отговорността и ръководството при провеждане на операциите е отредена на ИАМА. Основният орган, който изпълнява тази дейност, е Морският спасително-координационен център. Той е националният спасителен център при бедствия, аварии и замърсяване на морето в българския морски отговорен район за ТиС в Черно море. Същият отговаря за подготовката и координирането на операциите и действията по ТиС в Българския морски отговорен район за търсене и спасяване (БМОРТС).

Дейностите на центъра включват:

- поддържане на непрекъснато дежурство за своевременно приемане и обработване на сигнали за бедствие на хора и съдове на море и замърсяване на морето;
- своевременно предприемане на необходимите първоначални действия;
- своевременно планиране, организиране и координиране на операции по ТиС;
- оказване на необходимата помощ на бедстващите хора и съдове на море;
- координиране на действията на силите и средствата при ликвидиране на последствията от нефтен разлив в резултат на корабоплавателна дейност и търпящи бедствия кораби в БМОРТС;
- координиране на силите и средствата при приемане на кораби, нуждаещи се от помощ във вътрешните морски води и в териториалното море на Република България.“.

ИАМА и ГДГВА към МТС поддържат, при денонощен режим на работа, сили и средства за координиране на операции по търсене и спасяване.

Българският морски отговорен район за търсене и спасяване (БМОРТС) се намира в западната част на Черно море и е с площ около 10 000 кв. мили, която включва всички български морски пространства – вътрешните морски води, териториално море и изключителната икономическа зона. За изпълнение на задачите по ТиС в БМОРТС се използва непрекъснато следене на радио честоти, като по този начин се осигурява покритие на българските крайбрежни и открити води до 150 морски мили. Международните сателитни комуникации разширяват следенето до границите на целия отговорен район за ТиС на страната.

Получаването на сигнали за инциденти на море се осъществява посредством сателитни системи, радиокомуникационни системи и визуални средства. Ситуационната осведоменост се осигурява чрез ИСН, чрез сигнали от ЕЕН 112, ГПК и тясното взаимодействие между РКЦ в РДГП Бургас и МСКЦ – Варна към ИАМА, на базата на съществуващо споразумение.

Съществено значение в световен мащаб за унифициране на процедурите по ТиС има

въвеждането на GMDSS, както и използването на „Международното ръководство по въздушно и морско търсене и спасяване по въздух и море” (IAMSAR MANUAL). В тази връзка освен бреговите станции на органите с компетентност по отношение ТиС, в зависимост от района на плаване, всяко едно плавателно средство трябва да е оборудвано със съответната изправна апаратура от GMDSS.

С Решение № 592 на Министерски съвет от 14.08.2024 г., на основание чл. 65, ал. 3 от Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България, е приет Национален план за търсене и спасяване в Българския морски отговорен район за търсене и спасяване, в който са посочени структурата за координация на действията на националните, регионалните и местните структури, както и тези на съседните на Република България страни при спасяването на човешки живот на море в резултат на бедствия с кораби и въздухоплавателни средства. Основната цел на плана е ефективното изпълнение на задълженията на Република България, като страна по Международната конвенция за търсене и спасяване, SAR-79 и междудържавните споразумения, свързани с нея, в съответствие с общата рамка на Закона за защита при бедствия и Националния план за защита при бедствия.

С ратифицирането на Международната конвенция за търсене и спасяване по море SAR 1979 България пое ангажименти, свързани с изграждането, поддържането и администрирането на адекватна система за търсене и спасяване на бедстващи хора в морето. Такава система трябва да отговаря на специфичните особености на конкретната държава и на нейния отговорен район за търсене и спасяване. Фактори, като размер и конфигурация на района, интензивност на корабоплаването, особености на бреговата ивица, капацитет на спасителните служби на съседните страни и други, са определящи за създаването на оперативен план за ТиС в БМОРТС, който е елемент от интегрираното гранично управление.

България не е оперативна зона за провеждане на операции по ТиС, координирани от ЕАГБО и предимно участва в операции в други ДЧ.

Главна Дирекция „Гранична полиция“ - МВР предоставя на ЕАГБО ГПК с двойни екипажи с цел обезпечаване на непрекъснато използване на плавателното средство за постигане на оперативните цели. При необходимост могат да се използват летателни средства от състава на СОВН към ГДГП, както и сили и средства от състава на Военноморските сили.

5. АНАЛИЗ НА РИСКА

Стратегическа цел 5: Ефективно управление на риска по отношение сигурността на държавната граница.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой изготвени аналитични продукти във връзка с противодействие на престъпността през държавната граница - на годишна база	*100*	*100*
Успеваемост на рисковия анализ за митнически контрол (източник на информация – информационни системи на АМ)	*0,65 %*	*60 %*

За подпомагане на МВР в постигането на неговите цели и приоритети е създадена Стратегия за управление на риска в МВР като унифициран подход за идентифициране, оценяване и ограничаване на негативното въздействие на потенциални събития и ситуации, застрашаващи постигането им.

Управлението на риска по отношение сигурността на държавната граница е

приоритетна компетентност на ГДГП и ключов елемент на съвременното ИГУ, водещо до повишаване ефективността в изпълнението на задачите на всички нива в ГДГП. Основните приоритети, цели и дейности на ГДГП, свързани с организацията и осъществяването на граничния контрол, планирането и последващия контрол за изпълнение на поставените задачи, са пряко обвързани с дефинираните рискове и тяхното ефективно управление.

Управлението на риска включва идентифициране, оценяване и контролиране на потенциални събития или ситуации, които могат да повлияят негативно върху постигане на целите, като се анализира и проследява развитието на съществуващите рискове. Целта е да се намали негативният ефект от незаконната миграция, трафикът на хора, контрабандата на стоки и други престъпления, извършвани през държавната граница, в граничната зона, на територията на летищните комплекси, пристанищата, както и в зоните на ГКПП.

Документът, в който се описва процесът по управление на рисковете, е риск-регистърът. В него се идентифицират и се въвеждат необходими контролни дейности за постигане целите и задачите, с цел ограничаване на рисковете и заплахите до приемливо равнище. Риск-регистърът се преглежда и актуализира веднъж годишно, а при възникване на внезапни събития може да се разгледа извънредно. В риск-регистъра са определени 9 рискови области: стратегически рискове, риск за репутацията, правен риск, договорен риск, финансов риск, човешки ресурси, риск за сигурността на информацията, риск за информационните технологии и риск за безопасността и здравето при работа.

Част от цялостния процес по управление на риска е Анализът на риска. Моделът, използван за анализ на риска в ГДГП, се основава на Стратегията за управлението на риска в ГДГП и на CIRAM 2.1 (Общ интегриран модел за анализ на риска), разработен от ЕАГБО с цел създаване на ясна и прозрачна методология за анализ на риска, улесняване на ефикасния обмен на информация и сътрудничеството в областта на граничната сигурност.

Анализът на риска се изготвя на трите нива на гранично управление – стратегическо, оперативно и тактическо. България поддържа екипи за Анализ на риска на всички нива на управление. Екипите изготвят и разпространяват аналитични доклади и оценки.

На база на направените в анализите на риска изводи, изведените тенденции и констатираните слабости се вземат управленски решения за правилното разпределение на ресурсите, организирането и изпълнението на видовете дейности, необходими за своевременното намаляване на заплахите, уязвимостта и негативното влияние от проявлението на идентифицираните рискове, съобразно реалните възможности.

С цел оптимизиране на дейността по наблюдение и прогнозиране на ситуацията по границите на България се изготвят месечни ситуационни анализи, включващи информация за промяна в ситуационната картина по отношение на маршрутите, способите и подходите за незаконно преминаване на държавната граница, динамиката на каналджийска дейност, причините и предпоставките за динамиката в ситуационната картина, изводи, прогнози и тенденции за развитие на отделните процеси, свързани с миграционната обстановка.

За изготвяне на анализа на риска се използват и събраните в ГДГП статистически данни и информация от ежедневния обмен между ГДГП, РДГП и с други структури в рамките на и извън МВР, имащи отношение към незаконната миграция, сродни органи от съседните държави, европейските партньори и ЕАГБО. Анализът на риска се разпространява от централно към регионално ниво и обратно и е основа за конструктивна дискусия и вземане на решения.

Митническата администрация има водеща роля по осигуряване на сигурността на границата при вноса на стоки, които не отговарят на здравните стандартите и изискванията за безопасност на ЕС, вредно въздействие върху околната среда, незаконния трафик на отпадъци и

защитени видове.

Митническите власти целят да намалят загубите за бюджета на ЕС чрез противодействие на митническата контрабанда, като се фокусират върху идентифициране на нередности и отклонение от избягване на мита и данъци.

Формирането на стратегически цели при управлението на риска на митниците по външните граници на Европейския съюз е ключов елемент от общата митническа политика. Управлението на риска цели да защити вътрешния пазар, сигурността на гражданите и финансовите интереси на Съюза, като същевременно се улеснява легалната търговия. Стратегическите цели се оформят на базата на предизвикателствата, които се свързват с глобализацията, нарастващите търговски потоци и необходимостта от сигурност и защита.

Митническият контрол ще се основава главно на анализ на риска чрез средства за електронна обработка на данни с цел идентифициране и оценка на риска, както и разработване на необходимите мерки за предотвратяване на риска въз основа на критерии, разработени на национално равнище, на равнището на Съюза и където е възможно, на международно равнище.

Митническият контрол ще се извършва в обща рамка за управление на риска, която се основава на обмен на информация за риск и на резултатите от анализ на риска между митническите администрации и с която се установяват общи критерии и стандарти за риска, контролни мерки и приоритетни области за контрол, съгласно Решение № C (2009) 2601 на Комисията относно установяването на общи критерии и норми за риск за целите на анализа на риска за сигурността и безопасността при хармонизираното прилагане на определени митнически проверки.

Системата ще въведе нова ера на рисковия анализ, като поетапно от рисков анализ, основан на индикатори ще премине до рисков анализ, основан на модели. Ще се постигне подобряване на неинтрузивния контрол на стоките и ще се подпомогне бързото идентифициране на отклонения, разпознаване на заплахи и нерегламентирани дейности.

Органите на МВР и АМ осъществяват взаимодействието си на базата на инструкция.

6. СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ ДЧ, ПОДКРЕПЯНО И КООРДИНИРАНО ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА АГЕНЦИЯ ЗА ГРАНИЧНА И БРЕГОВА ОХРАНА

Стратегическа цел 6: Поддържане на сътрудничество с Европейската Агенция за гранична и брегова охрана.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой реализирани съвместни дейности и ползване на продуктите и услугите на Европейската агенция за гранична и брегова охрана – на годишна база	*4*	*6*

Европейската агенция за гранична и брегова охрана (Фронтекс) е партньор на България в дейностите, свързани с охрана на външните граници. Сътрудничеството се базира на взаимна подкрепа и координация на текущите задачи, както и прилагане на стандартите за европейско гранично управление.

Постоянният обмен на информация се гарантира чрез Национална точка за контакт с Агенция Фронтекс (НТКАФ), отговорна за комуникацията по всички въпроси, отнасящи се до дейността на Агенцията и системната организация на текущата работа по проектите, координирани от Агенцията.

На национално ниво се домакинстват съвместни операции на границите с Турция и Сърбия, Република Северна Македония, по въздушната и морска граници. На регионално ниво

в оперативните зони на координираните от Агенцията съвместни оперативни дейности е създадена организация за взаимодействие с Агенцията, за осъществяване на координация и контрол на предоставените човешки ресурси и технически средства.

Европейската агенция за гранична и брегова охрана предоставя подкрепа на държавите членки в шест области – ситуационна осведоменост и мониторинг, оперативен отговор, дейности свързани с обратното връщане, развитие на способностите, международно и европейско сътрудничество, услуги в областта на информационните и комуникационни технологии.

България активно подпомага укрепването на външните граници на ЕС като домакинства и други оперативни проекти в съответствие с годишната програма за работа на ЕАГБО.

За подобряване на диалога между органите в отделните ДЧ и вземането на стратегически решения на Агенцията, директорът на ГДГП е член на Управителния съвет (УС), а заместник-директорът на ГДГП е алтернативен член на УС на Агенцията. Представители на българската гранична полиция и МВР са включени в работни групи и експертни мрежи, създадени от Агенцията. Служителите от гранична полиция и МВР участват в различни семинари, обучения и работни срещи, организирани и координирани от ЕАГБО, за повишаване на техния капацитет.

Националната система за разполагане на ресурси в съвместни операции, координирани от Агенцията, включва подбор от ГДГП на професионално подготвени служители за участие в съвместни операции. Създаден е национален резерв от служители на МВР за бързо разполагане на ЕЕГБО за участие в съвместни операции, който ежегодно се актуализира.

Участието се планира на база на анализ на наличните ресурси на ГДГП, оперативните нужди на Агенцията и анализ на риска. В годишните двустранни преговори участва заместник-директорът на ГДГП и служител от НТКАФ.

Министерството на вътрешните работи изпраща свои служители за участие в съвместни операции, провеждани от Агенцията на територията на други ДЧ по всички видове граници: морски, въздушни, сухоземни и операции по обратно връщане. Служителите, участващи в съвместните оперативни дейности, отговарят на профилите, приети с решение на УС на Агенцията.

Българската гранична полиция насърчава сътрудничеството с трети страни чрез участие в операции, провеждани в трети страни.

Главна дирекция „Гранична полиция“ подсилва охраната на външните граници с изпращането на технически средства за участие в оперативни дейности.

Главна дирекция „Гранична полиция“ поддържа развитието на сътрудничеството в областта на функциите по брегова охрана. Работи за засилване на обмена на информация и сътрудничеството с ИАРА, ИАМА и други национални и международни морски институции.

В резултат от създаването на постоянния корпус на ЕАГБО, през следващите години, НТКАФ ще разшири дейността си като част от управлението на националния резерв от служители, които ще бъдат включени към постоянния корпус. Ще се увеличи обемът на административната й работа, свързана с управлението на човешки ресурси и технически средства, произтичаща от задължителния характер на предоставяните човешки ресурси, съгласно Регламент (ЕС) 2019/1896 за ЕГБО. С новите ангажименти ще нарасне и обемът на административната дейност по управлението на финансовата подкрепа, предоставяна от Агенцията с цел подпомагане развитието на човешките ресурси и приноса към постоянния корпус.

7. МЕЖДУВЕДОМСТВЕНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Стратегическа цел 6: Всеобхватност на ситуационната картина и информационната осведоменост, повишаване на способностите за реакция.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой обменени информационни материали по отношение на миграционните процеси през периода 2024 г. – 2027 г.	*0*	*1200*

Междуведомствено сътрудничество на стратегическо ниво

Междуведомственото сътрудничество на стратегическо ниво в областта на интегрираното управление на границите се осъществява чрез Националния съвет по миграция, граници, убежище и интеграция. Председател на Съвета е министърът на вътрешните работи, а членове са заместник-министри на вътрешните работи, труда и социалната политика, правосъдието, външните работи, финансите, образованието и науката, здравеопазването, отбраната, транспорта, информационните технологии и съобщенията, председателите на ДАЗД и ДАБ, заместник-председателите на ДАНС и ДАР, директорът на АМ, секретарят на НКБТХ и представител на Управителния съвет на Националното сдружение на общините в Република България и секретарят на Съвета.

Съветът координира дейността на всички компетентни органи по политиките в областта на миграцията, границите, убежището и интеграцията и дава насоки по изпълнението на тези политики. Към Съвета функционират постоянно действащи стратегически работни групи, които отговарят за изпълнението на стратегическите приоритети в областите миграция, граници, убежище и интеграция. Функционират стратегическа работна група „Интегрирано гранично управление“ и стратегическа работна група „Миграционни политики“, които осигуряват междуведомственото сътрудничество в областта на управлението на границите и респ. в областта на миграционните политики. Отделно, двете групи работят координирано, така че да се гарантира съгласуваност на политиките.

Междуведомствено сътрудничество на оперативно ниво между националните органи се осъществява по линия на:

- управлението на миграционните потоци – осъществява се основно между органите на МВР (ГДГП, ОДМВР, ДМ, НИК), ДАБ, МО (при необходимост), ДАНС и други. На национално ниво е създадена необходимата организация за действие на всички държавни органи в случай на увеличен миграционен натиск по границите на страната, като в съответствие с разработените национални планове са подготвени и разписани конкретни дейности за подготовка и реагиране.

- наблюдение на границата – ГДГП, МВР и МО. Изразява се в излъчването на съвместни патрули, максимално използване на техническите и човешки ресурси, управление на екипите и вземане на решения.

- информационната осведоменост и ситуационната картина – МВР, ДАР и СВР. ДАР и СВР осигуряват своевременна информация за ситуацията в съседни страни и страни със съществуващи конфликти, представляващи потенциална заплаха за граничната сигурност.

- дейности по разследване – Прокуратурата, МВР, ДАНС и митническите органи. Съществува ясно очертан механизъм за взаимодействие между прокуратурата и МВР. Създадени са правила за координация и взаимодействие по оперативни дела, извършване на проверки, провеждане на неотложни и първоначални действия по разследването. В някои случаи се сформират екипи за разследване, включващи прокуратурата, разследващи полицаи и оперативни работници.

- дейности в случаите на лица, търсещи закрила на границата - ГДГП, ДМ и ДАБ осъществяват тясно сътрудничество и взаимодействие с цел ефективно изпълнение на ангажиментите за правилно насочване на лицата, тяхното предаване и извеждане. Провеждат се редовни работни срещи за обсъждане на проблеми в съвместната дейност по отношение на незаконните мигранти и лицата, търсещи закрила в България за подобряване на координацията и управлението на системата за убежище. Взаимодействието е нормативно разписано в наредба.

- дейности по проверките за сигурност – МВР (ГДГП и ДМ), ДАНС и Прокуратура. Изпълняват се специфични задачи и съвместни мероприятия, предоставя се оперативно значима информация, придобитата по време на интервюирането на настанените лица и психологичните беседи с тях. Своевременно се осигурява оперативно значима информация на ДАР и СВР при установяване на лица и факти, представляващи потенциална заплаха за сигурност. Сътрудничество между МВР и Прокуратурата се осъществява в случай на извършено престъпление.

- дейности по превенцията и разкриването на трансграничната престъпност – ГДГП, ГДНП, ОДМВР, ДМОС, ВКП, АМ, НАП, ДАНС, МО, Прокуратура. Прилага се План за провеждане на съвместни мероприятия между ГДНП, ГДГП, ОДМВР и АМ за противодействие на контрабандата, нарушенията и престъпленията, свързани с ДДС и вътрешно-общностното придобиване на стоки и планове за взаимодействие между РДГП, ОДМВР и ТД на АМ (регионално ниво). Създават се оперативни щабове, в които са включени всички ведомства, имащи отношение към конкретните заплахи за средата за сигурност.

Съвместни екипи и мобилни групи за контрол и наблюдение от служители на ГДГП и АМ изпълняват задачи за предотвратяване и разкриване на контрабанда, митнически и валутни престъпления и нарушения в 30-километровата гранична зона. Прилага се принципа „контрол на една линия“ от граничните полицаи и митническите служители на трасетата за леки автомобили и автобуси на най-големите сухопътни ГКПП. За улесняване и ускоряване на процесите по внасяне и изнасяне на стоките на ГКПП се използват преимуществата на информационните технологии.

Сътрудничеството между МВР и ДАНС се осъществява чрез изпълнение на специфични задачи на ГКПП, обмен на информация и съвместни мероприятия за противодействие на международния тероризъм, контрабандата, трафика на наркотици, незаконната миграция и свързаните с нея заплахи за сигурността на страната, както и други форми на трансгранична престъпност.

- дейности по безпрепятствено преминаване на границите – дейностите се извършват съвместно от компетентните органи на национално равнище за полицейски, гранични, митнически, ветеринарни и фитосанитарни проверки за улесняване на законното преминаване на границата.

- дейности по връщане – ГДГП е компетентна, когато става въпрос за прилагане на реадмисионни споразумения, а ДМ при принудително връщане и доброволно връщане. Поддържа се и активно сътрудничество с дипломатическите представителства на рискови в миграционно отношение трети страни.

- дейности по управление на морските и речни граници – ИАМА, ДППИ, ИА „Рибарство и аквакултури“, АМ, МОСВ и Военноморските сили. Провеждат се съвместни мероприятия, операции по ТиС и се разработват съвместни планове. В дейността по ТиС участват редица държавни институции, структури за спешно реагиране и други органи и организации. Основните институции, които имат отговорности и задължения при операции по търсене и спасяване, са МТИТС, МО, МВР, ДППИ, доброволни организации, областните

администрации и други.

8. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ТРЕТИ СТРАНИ

Стратегическа цел 7: Постигане на ефективно сътрудничество с трети страни.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Проведени срещи за укрепване на сътрудничеството с трети страни и постигане на по-добра ситуационна осведоменост - на годишна база	*4*	*5*
Дял от общия брой обработени документи за обмен на информация чрез Центровете за полицейско и митническо сътрудничество с Република Турция, Република Сърбия и Република Северна Македония – на годишна база	*80%*	*85%*

За целите на противодействието и ефективната борба срещу трансграничната престъпност е необходимо засилване на сътрудничеството с трети страни и предприемане на съвместни мерки срещу трансграничните заплахи, в т. ч. борба с нелегалната миграция, незаконния трафик на наркотични вещества, организираната престъпност, тероризма и други тежки престъпления чрез подобряване на информационния обмен, установяване на по-ефективна обща сигурност по границите, както и установяване на обща рамка и стандарти в областта на граничната сигурност в съответствие с изискванията и нормите на ЕС.

На базата на двустранни споразумения със Сърбия и Република Северна Македония се осъществяват смесени патрули, целящи осигуряване на наблюдението и контрола на общата държавна граница, борба с трансграничната престъпност и предотвратяване и отстраняване на заплахите за обществения ред и сигурността.

Друга форма на двустранно сътрудничество представляват смесените комисии за предотвратяване и решаване на гранични инциденти и смесените работни екипи. Провеждането на редовни и при необходимост на извънредни срещи на централната и секторни, участъкови смесени гранични комисии за обмен на информация по всички въпроси касаещи охраната на границата ще доведе до разрешаване на възникнали гранични инциденти.

Настоящата правна рамка в областта на граничната сигурност дава добри основи за взаимодействие по линия на основните направления на дейност. Изпълняват се споразумения за изграждане и функциониране на съвместни контактни центрове за полицейско и митническо сътрудничество с Турция, Сърбия и Република Северна Македония. Центровете ще продължат да се използват като подпомагащ инструмент за регионално сътрудничество и бърз обмен на информация по линия на незаконната миграция, трафика на наркотични вещества, трафика на хора, контрабандата, престъпления и нарушения свързани с документи и моторни превозни средства, митнически нарушения и други. Активно използване на възможностите на съвместените контактни центрове за полицейско и митническо сътрудничество за обмен на информация ще доведе до подобряване на информационната осведоменост.

Към настоящия момент МВР има офицери за връзка в следните трети страни: Турция, Сърбия, Съединените американски щати (отговарящ и за Канада и Мексико). При необходимост се осъществява взаимодействие с представители на посолства и консулства с цел уточняване на различни по характер въпроси, предоставянето на образци на документи и други.

България е сключила двустранни споразумения за реадмисия със следните трети страни: Великобритания, Ливан, Албания, Армения, Грузия, Узбекистан, Украйна, Северна Македония, Сърбия, Босна и Херцеговина и Косово.

България прилага сключените реадмисионни споразумения между ЕС и трети страни, както следва: с Хонконг, Макао, Шри Ланка, Албания, Русия, Украйна, Северна Македония, Босна и Херцеговина, Черна гора, Сърбия, Молдова, Пакистан, Грузия, Армения, Азербайджан, Кабо Верде, Турция и Беларус. Сключени са Протоколи за прилагане на реадмисионни споразумения между България и следните трети страни: Русия, Северна Македония, Босна и Херцеговина, Черна гора, Сърбия, Грузия, Молдова, Албания, Армения и Турция.

На базата на подписано многостранно споразумение се осъществява сътрудничество между граничните органи/брегови охрани на държавите от Черно море. Всяка черноморска държава има изграден собствен национален граничен координационен център, а ЧГКИЦ в гр. Бургас е постоянно действащ център за осигуряване на взаимодействието между тях. Осъществяваният информационен обмен и периодичният анализ на постъпващите данни от шестте национални центъра подпомагат националните системи за гранично управление на черноморските държави и са гаранция за по-добрата ситуационна картина за постигане на информационна осведоменост и предотвратяване на трансгранични престъпления и безопасността на корабоплаването в региона.

9. ТЕХНИЧЕСКИ И ОПЕРАТИВНИ МЕРКИ В ШЕНГЕНСКОТО ПРОСТРАНСТВО

Стратегическа цел 8: Съвместни оперативни мерки в шенгенското пространство, базирани на общо разбиране за риск и уязвимост по отношение на миграцията и граничния мениджмънт.

Индикатор за изпълнение	*Базова стойност*	*Целева стойност*
Брой извършени съвместни операции и разследвания по отношение на миграцията и граничния мениджмънт през периода 2024 г. – 2027 г.	*0*	*8*

С Решение (ЕС) 2024/210 на Съвета от 30 декември 2023 година относно пълното прилагане на разпоредбите на достиженията на правото от Шенген в Република България и в Румъния от 31 март 2024 г., проверките на лица на вътрешните въздушни и морски граници с и между България и Румъния се премахват и разпоредбите на достиженията на правото от Шенген, се прилагат за България и за Румъния както помежду им, така и в отношенията им с Кралство Белгия, Чешката република, Кралство Дания, Федерална република Германия, Република Естония, Република Гърция, Кралство Испания, Френската република, Република Хърватия, Италианската република, Република Латвия, Република Литва, Великото херцогство Люксембург, Унгария, Малта, Кралство Нидерландия, Република Австрия, Република Полша, Португалската република, Република Словения, Словашката република, Република Финландия и Кралство Швеция, както и с Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Конфедерация Швейцария.

С оглед на приемането на решение на Съвета за премахване на проверките на лица на вътрешните сухопътни граници, Република България ще продължи да работи по изпълнението на Съвместното изявление между Република България, Румъния и Австрия, включващо комплекс от мерки, успешното изпълнение на които се очаква да доведе до определяне на конкретна дата.

Това правно положение с неясен времеви хоризонт по отношение на премахването на проверките на лица на вътрешните сухопътни граници на Република България представлява предизвикателство за стратегическото управление на ресурсите и разходването на средствата по

възможно най-ефикасния начин. За максимално намаляване на загубите от неоправданото разходване на средства, насочени към създаването и поддържането на подходящи условия за изпълнение на ангажименти, които евентуално биха възникнали, България приоритизира дейностите, в които да инвестира сили и средства. Водещ принцип в избора е повишаване ефективността на европейското сътрудничество от практическа гледна точка.

България се готви да прилага комплекс от компенсаторни мерки, които са свързани с премахнатия граничен контрол. Сред мерките за укрепване на контрола по сухоземните граници между България и Румъния, както и между България и Гърция, за ограничаване на вторичните движения са извършване на съвместни и самостоятелни полицейски проверки, проверки на леки и товарни МПС, съвместно с Агенция „Митници“, излъчване на смесени патрули с граничните органи на съседните държави-членки на Шенген, поддържане на готовност от екипи за бърза реакция, повишаване на капацитета за откриване на укрити лица в превозни средства и контейнери, разширяване на обхвата на споразуменията за СКЦПМС, активно използване на оперативното разузнаване в граничната зона за разкриване, пресичане и предотвратяване на случаи на нелегална миграция, на издирвани лица, трафик на оръжие, наркотици и други, постоянно използване на анализа на риска на всички нива, за изготвяне на актуални рискови профили за вземане на решения и действия на служителите, увеличаване на провежданите самостоятелни и съвместни полицейски операции с Гърция и Румъния, активно използване на съществуващите ИТ системи (ШИС, ВИС, ЕВРОДАК, СВИ, ETIAS).

България отдавна е признала ползата от съвместните усилия за справяне със заплахите за сигурността на ЕС и значението на информационния обмен в ЕС като цяло, а не само в Шенгенското пространство. България има готовност да участва в инициативи и дейности, както на ниво ЕС, така и на регионално ниво, с цел допринасяне за правилното функциониране на Шенген, превенцията и борбата с незаконната миграция.

10. ВРЪЩАНЕ НА ГРАЖДАНИ НА ТРЕТИ СТРАНИ ВЪВ ВРЪЗКА С РЕШЕНИЯ ЗА ВРЪЩАНЕ, ИЗДАДЕНИ ОТ ДЪРЖАВА ЧЛЕНКА

Стратегическа цел 9: Ефективно управление на дейностите по връщането на незаконно преминалите границата и/или незаконно пребиваващите лица.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой връщания за периода 2024 г.-2027 г.	*250*	*1000*

Основен компонент от всеобхватното управление на миграцията е ефективното връщане на незаконно преминалите границата и/или незаконно пребиваващите лица.

Географското разположение на България, като част от Източно-средиземноморския маршрут, предопределя до известна степен профила на лицата от миграционните потоци към страната, както и държавите, които генерират миграционен натиск към страната.

Основна политика в областта на връщането е да се стимулира доброволното връщане, преди да се пристъпи към принудително връщане, като всяко действие се изпълнява при зачитане на основните права на човека с особено внимание върху уязвими групи и спазване на принципа за неотблъскване. В тази дейност основен партньор на българските компетентни власти е МОМ.

На връщане подлежат гражданите на трети страни, които са влезли незаконно на територията на страната, които не отговарят или вече са престанали да отговарят на условията за законен престой, както и такива, спрямо които е постановен отказ за предоставяне на международна закрила.

Осъществяването на принудително връщане служи като крайна мярка и се прилага когато лице с наложена мярка „връщане“ не желае доброволно да напусне територията на страната, с цел повишаване на ефективността на връщането и справяне със злоупотребите със системата за убежище.

Предизвикателство в тази област, свързано с операциите по връщане, е реализирането на самото връщане на лицето. Липсата на международни споразумения за обратно приемане на чужденци (споразумения за реадмисия) със съответните държави на произход и на транзит, както и незадоволителното ниво на сътрудничество с третите страни, е основна пречка за повишаване броя на връщанията. Усилията са насочени към активно сътрудничество с дипломатическите представителства на рискови в миграционно отношение трети страни и насърчаване на доброволното връщане в страна на произход. С държавите, с които има сключени споразумения за реадмисия, непрекъснато се търсят начини за ускоряване и облекчаване на процедурите. Пример за добра практика е използването на електронни системи за реадмисия, чрез които се обменят молбите и отговорите по тях. Такива системи съществуват с Грузия, Пакистан, Шри Ланка, Армения и Бангладеш.

Правилното управление на смесените потоци изисква бързо насочване на лицата към приложимата процедура, бързо взимане на решения и бързото им изпълнение. Този модел на управление е непрекъснато възпрепятстван от злоупотребите със системата на убежище, като се подават неоснователни молби в последния момент с цел забавяне изпълнението на решението за връщане. Поради географското положение на страната, България продължава да бъде използвана като транзитна държава по пътя към останали ДЧ на ЕС, а подаването на молба за получаване на закрила се използва като възможност за оставане на територията на страната на законно основание. Това налага непрекъснато адаптиране на мерките за контрол на чужденците и съгласуваност на отделните практики между компетентните национални органи. През последните години националното законодателство в областта на връщането е изменяно многократно, с което е постигнато по-пълно хармонизиране на терминологията и практиката на останалите ДЧ на ЕС. Анализът обаче показва, че този стремеж към хармонизация понякога пречи за прилагането на адекватни решения за успешното осъществяване на процедурите по връщане при отчитане на всички специфики в областта, характерни за дадена държава. Ето защо, за да могат ДЧ да отговорят на всички предизвикателства в системата за връщанията е изключително важно те да разполагат с известна степен гъвкавост, без с това да засягат основните права на човека.

Компетентните органи за изпълнение на връщанията са органите на МВР, като ГДГП отговаря за прилагането на споразуменията за обратно приемане на незаконно пребиваващи лица, както на двустранно, така и на Европейско ниво, а ДМ отговаря във всички останали случаи.

Мониторинг върху принудителното връщане съгласно българското законодателство се осъществява от омбудсмана на България или от оправомощени служители от неговата администрация, както и от представители на национални или международни неправителствени организации.

Капацитетът за настаняване на чужденци в процедура по изпълнение на решението за връщане е съобразен с данните от миграционния натиск към България през последните пет години, без да включва данните от периоди на внезапен и масиран миграционен натиск. В случаите на засилен миграционен натиск и натоварване на капацитета за прием се задействат механизми за реакция при непредвидими ситуации.

Капацитетът на страната за участие в европейските операции по връщане, координирани или организирани от ЕАГБО непрекъснато се увеличава, като максимално се използват възможностите, които се предоставят с Регламента за ЕГБО в тази област. Изграден е национален резерв от специалисти в областта на връщането/ескортиращи служители, които редовно взимат участие в организирани от другите ДЧ съвместни полети за връщане.

Връщането е свързано с дейността по противодействие на незаконната миграция и по-специално с превенция на незаконното преминаване на границата и с осъществяването на ефективен контрол върху пребиваването на чужденци във вътрешността на страната. Редовното провеждане на специализирани полицейски операции по противодействие на незаконната миграция в уязвимите участъци на границата, както и във вътрешността на страната, има доказан превантивен ефект.

Фактор за ефективното управление на миграционните процеси и за вземането на решения е и нивото на осведоменост, познаването на цялостната ситуационна картина на национално ниво. Със заповед на министър-председателя на България е създаден национален оперативен щаб по миграционните въпроси, в който са включени всички ведомства, имащи отношение към конкретните заплахи за средата за сигурност. Осъществява се обмен на информация, изготвят се обобщени регулярни справки относно актуалната миграционна обстановка в България и периодични доклади за Ситуационна картина на миграционната обстановка. Националният оперативен щаб провежда заседания и ад хок работни срещи за осъществяване на тясна координация на всички нива и предприемане на адекватни мерки при необходимост.

Значение за подобряване на осведомеността по отношение на ситуационната картина за ЕС оказва и ефективното използване на Регламент (ЕС) 2018/1860 за използването на ШИС за целите на връщането на незаконно пребиваващи граждани на трети държави.

11. ИЗПОЛЗВАНЕ НА МОДЕРНИ ТЕХНОЛОГИИ

Стратегическа цел 10: Повишаване ефективността на граничния контрол.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Относителен дял на информационните системи с оперативна съвместимост	*0%*	*100%*
Външни сухопътни ГКПП и ЖП с автоматизирано управление на трафика	*0%*	*17%*
Брой нови технологични решения и системи за повишаване пропускателната способност и ефективността на граничния контрол на ГКПП	*0*	*4*

Използват се съвременни технически средства за осъществяване на гранични проверки на първа и втора линия на ГКПП (уреди за проверка на документи, технически уреди за откриване и идентификация на експлозиви, радиоактивни вещества, оръжия и боеприпаси и комплекс от автоматизирани информационни системи за проверка на преминаващи лица и МПС).

Модерните иновативни технологии за подобряване на митническия контрол чрез автоматизирани системи за анализ на риска и усъвършенстването на ИТ системи (Import Control System 2 – ICS2), както и използването на алгоритми за оценка на риска, позволяват на митническите органи да идентифицират високорискови пратки.

Приоритет пред митническата администрация е въвеждането в експлоатация на интелигентни технологии за инспекция и неинвазивни технологии (рентгенови скенери,

детектори на радиация, измервателни везни, дронове и др.), позволяващи бързото и ефективно инспектиране на товари на външните граници на ЕС.

В МВР (ДКИС) се проектират, изграждат, развиват и поддържат автоматизирани информационни системи (ГК, Н ШИС II, НМАП, ГТД и други).

Оперативната съвместимост между АИС осигурява автоматизирано установяване на обявени за общодържавно и международно издирване български граждани и чужденци; на обявени за издирване български и чужди МПС; на български граждани с наложено ограничение по ЗБЛД при излизане от България; на чужденци с ограничение по ЗЧРБ при влизане или излизане от България; на лица с невалидни документи за пътуване. Автоматично се предоставя информация за визовия режим с държавата, издала задграничния паспорт на чуждия гражданин. Изградената информационна и комуникационна инфраструктура позволява да се извършва проверка, включително и на биометрични данни, в реално време, и предоставя идентификационни данни за чужди граждани, получили входни български визи. Граничните полицаи, действащи на терен, разполагат с мобилни устройства, които им осигуряват достъп до АИС с възможност за проверка на документите за самоличност.

България извърши оценка на текущото състояние на инфраструктурата на ГКПП, на необходимостта от технически решения и предприемането на мерки, във връзка с крайния срок на привеждане в готовност на ГКПП на страната за работа с EES.

Функционалностите за изпълнение на изискванията на EES ще бъдат вградени в сега действащата АИС ГК. България извършва планиране и проектиране на програмното осигуряване, хардуерно реализиране и администриране за EES и развитие на програмното осигуряване на АИС ГК.

През 2019 бяха приети регламентите за оперативната съвместимост на информационните системи. Оперативната съвместимост ще свърже действащите (ШИС, ВИС и Евродак) и бъдещите EES, ETIAS и ECRIS-TCN. Срокът за пускане в експлоатация на EES и ETIAS е 2024 г.

Министерството на вътрешните работи е отговорно за изграждането и съответно свързването на ШИС, Евродак, EES и ETIAS. Националното звено на ETIAS ще е част от структурата на ДМОС. Системата ВИС ще функционира в МВнР, а ECRIS-TCN в МП. Оперативната съвместимост е един от най-амбициозните проекти на ниво ЕС, който се очаква да повиши общото ниво на сигурност на европейските граждани и да зададе качествено по-високо ниво на информационния обмен. Целта е бърз и ефективен достъп до цялата налична информация в съществуващите и бъдещите информационни системи в областта ПВР.

България, подобно на останалите ДЧ, се подготвя за прилагането на отделните системи и оперативната съвместимост като цяло. Това е важно, тъй като оперативната съвместимост може да започне да се прилага, само ако всички страни са изпълнили ангажиментите си.

Подготовката включва множество аспекти, между които техническо изграждане на системите и взаимовръзките между тях, назначаване на допълнителни човешки ресурси и обучението им, актуализиране на правната рамка, осигуряване на необходимото техническо оборудване с финансиране от ЕС и националния бюджет и други.

Координацията на подготовката на България за оперативната съвместимост на национално ниво се осъществява от специално създадената Стратегическа работна група към НСМГУИ, председателствана от заместник-министъра на вътрешните работи и включваща представители на ръководно ниво от всички ангажирани с проекта ведомства. Този формат осигурява необходимата съгласуваност и координация на действията и общ поглед върху

развитието на процеса и взаимовръзките между отделните системи. Отделно функционират работни групи в МВР по всяка от системите.

Политическият надзор над навременното реализиране на проекта за оперативна съвместимост на системите се осъществява от НСМГУИ.

Новите системи и тяхната взаимосвързаност водят и до необходимост от реорганизация на работата.

В зависимост от конкретните условия предстои подмяна на съществуващите кабини за гранични проверки, приспособяване на вече съществуващата инфраструктура за работа с EES, поставянето на допълнителни електронни гишета за автоматизиран граничен контрол.

Важен елемент от подготовката на България е и разработването на процедурите и начина на работа на служителите (т. нар. „бизнес модел“) след реализирането на оперативната съвместимост.

Политическото значение на проекта изисква определяне на технически екип от експерти, които да работят единствено и само по въпросите на оперативната съвместимост. По този начин ще се осигури нужният фокус върху навременното и качествено изпълнение на проекта.

Нови технологии се използват и в граничното наблюдение. На българо-турската, морската и отчасти на българо-сръбската граница са изградени и въведени в експлоатация ИСН. В граничното наблюдение е включен и въздушен компонент, включващ пилотируеми и безпилотни летателни средства.

България предвижда да изпълни дейности по цялостното изграждане и обновяване на Интегрираната система за наблюдение по българо-турската граница, които на този етап не са обезпечени с интегрирана система.

С цел гарантиране на необезпокоявани полети на безпилотни летателни средства на ГДГП или на други лицензирани оператори се предвижда изграждане на Интегрирана система за радиолокация и радиоелектронно наблюдение на българо-турската граница (ИСРРЕН), която своевременно идентифицира летателните средства като „свои“ или „чужди“/непознати БЛС.

Планирано е повишаване на капацитета за извършване на наблюдение чрез въвеждане на нови мобилни системи за гранично наблюдение и поетапна подмяна на използваните индивидуални средства за гранично наблюдение.

Реализирането на тези дейности ще повиши капацитета за противодействие на незаконната миграция, ще оптимизира придобиването на изпреварваща информация и обобщена картина за обстановката по границата и капацитета за реакция при опити за незаконно навлизане на територията на България.

В НКЦ се следи ситуационната картина по границите, визуализирана на електронна карта. Получава се информация в реално време от ИСН на морската и българо-турската граници. Изградената система AVL за автоматизирано визуализиране на местоположението на граничните патрули позволява получаване на информация в центъра за всички патрули, тяхното движение и разположение. Чрез EUROSUR се осъществява обмен в реално време на информация със ситуационния център на ЕАГБО и с НКЦ на ДЧ.

Управлението на движението на транспортните средства на ГКПП, възможността за резервиране на времеви слот за преминаване на изход през ГКПП, чрез изграждане на виртуални опашки, регулиране на преминаването и елиминирането на чакането на изход от ГКПП ще бъде осигурено от модерни ИКТ за дигитализация на процесите.

Осъществяването на контрол на тежкотоварните пътни превозни средства по отношение на тегло, габарити и разрешителни за превоз, рентгенов контрол на входящ и изходящ трафик по метода анализ на риска, видеонаблюдение в режим 24/7 на всички митнически учреждения и

ГКПП на територията на страната, както и анализа и селекцията за извършване на рисков анализ, ще бъдат осигурени чрез използване на съвременни технологии, анализ на големи масиви от данни (анализ на Big Data), AI и ML за ефективно откриване на рискови събития, предотвратяване на измами и защита на националните интереси и за подобряване възможностите за вземане на ефективни управленски решения.

12. МЕХАНИЗЪМ ЗА КОНТРОЛ НА КАЧЕСТВОТО

Стратегическа цел 11: Повишаване ефективността на механизма за контрол на качеството.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой получени препоръки за отстраняване на уязвимости от Агенция Фронтекс - на годишна база.	*10*	*5*
Дял на изпълнените препоръки от Агенция Фронтекс в определения срок	*90%*	*100%*

Всеобхватната оценка на уязвимостите позволява идентифицирането на слабостите, а тяхното правилно адресиране повишава способностите за реакция, подобрява планирането на ресурсите и улеснява процеса за вземане на решения.

Националният механизъм за контрол на качеството обхваща различни нива.

На стратегическо и политическо ниво действа механизмът за контрол, функциониращ в рамките на НСМГУИ. Контролът е организиран на три нива: стратегическа работна група, Съвет и Министерския съвет.

Към НСМГУИ функционира постоянно действаща стратегическа работна група „Интегрирано гранично управление“, чиято основната задача е изготвянето на Националната стратегия по ИГУ, Плана за изпълнението ѝ и на отчетите на плана. Групата изготвя препоръки за подобряване на изпълнението на политиките по граничното управление, което спомага за още по-задълбочения и всеобхватен контрол на качеството. В работата на групата участват представители на всички ведомства, ангажирани с управлението на границите.

Стратегическата работна група регулярно предоставя на Съвета информация за степента на изпълнение на Националната стратегия по ИГУ и за дейността на групата.

Съветът дава насоки за изпълнението на националната политика в областта на ИГУ, координира дейността на държавните органи при прилагането на Националната стратегия по ИГУ, при необходимост прави предложения за изменения на нормативни актове с цел подобряване ефективността на изпълнението на стратегията и разглежда въпроси за укрепване на административния капацитет. В своята дейност Съветът предоставя отчети на Министерския съвет за изпълнението на стратегията и плановете. По този начин се осигурява контрол на най-високо политическо ниво и мониторинг на ефективното прилагане на ИГУ.

С приемане на Решение (ЕС) 2024/210 на Съвета от 30 декември 2023 година относно пълното прилагане на разпоредбите на достиженията на правото от Шенген в Република България и в Румъния, проверките за прилагане на шенгенското законодателство са друг инструмент за контрол на качеството като част от общия механизъм.

България поддържа готовност за извършване на всички оценки предвидени в Регламент (ЕС) 2022/922 на Съвета от 9 юни 2022 година относно създаването и функционирането на механизъм за оценка и наблюдение с цел проверка на прилагането на достиженията на правото от Шенген и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1053/2013. Чрез механизма за оценка и наблюдение

на базата на обективни и безпристрастни оценки се установяват недостатъците в прилагането на достиженията на правото от Шенген, които биха могли да нарушат правилното функциониране на Шенгенското пространство. Гарантира се бързото отстраняване на тези недостатъци и се осигурява основата за диалог относно функционирането на Шенгенското пространство.

България поддържа обучен пул от експерти, оценители по Шенген, които ще могат да допринесат за повишаване на капацитета на национално ниво. Експертизата, която натрупват българските експерти, редовно участващи в оценките по Шенген на останалите ДЧ и асоциирани държави, е безценен инструмент за оценка на национално ниво, учейки се от добрите практики и евентуалните пропуски на останалите ДЧ.

Друго ниво на контрол на качеството е вътрешноведомствения контрол в контекста на прилагането на чл. 33а от Закона за администрацията. Съгласно този закон органите на изпълнителната власт си поставят ежегодни цели за дейността си и осъществяват контрол за тяхното изпълнение, в съответствие със националните стратегически цели. От съществуващите европейски механизми за контрол на качеството, резултатите от оценките на уязвимостта, извършвани от ЕАГБО, се използват и в оценката на уязвимостта на национално ниво.

Тези резултати, в допълнение към националните практики за мониторинг на готовността на страната за реакция в случай на внезапен миграционен натиск, спомагат за извършването на най-точната оценка на уязвимостите.

Организацията на работата в изпълнение на ангажиментите на България по оценката на уязвимостта, извършвана от ЕАГБО, се осъществява основно от ГДГП. Всяка година България събира данни за изготвяне на Базова оценка на уязвимостта. В зависимост от резултатите и препоръките, ГДГП изготвя планове за действие и срокове за изпълнение на мерките.

Въпреки, че оценката на уязвимостта има превантивен характер, за която е създаден ясен механизъм за мониторинг на изпълнението на препоръките към ДЧ, в случаи на неизпълнение на предписаните препоръки може да бъде наложен допълнителен мониторинг на ДЧ, съгласно чл. 41 от Регламент (ЕС) 2019/1896. Необходимо е създаването на по-широк механизъм за обсъждане на препоръките и набелязване на възможни решения, планове за действия с мерки за преодоляване на уязвимостите на национално ниво.

13. МЕХАНИЗЪМ ЗА СОЛИДАРНОСТ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ФИНАНСИРАНЕ

Стратегическа цел 12: Осигуряване на необходимите финансови ресурси за изпълнение на политиките в областта на интегрираното гранично управление, визовата политика и миграцията.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Усвоени средствата от ЕС по Инструмента за финансово подпомагане на управлението на границите и визовата политика и фонд „Убежище, миграция и интеграция“ за периода 2021-2027 г.	*0 %*	*50%*
Усвоени средствата от ЕС по Инструмента за оборудване за митнически контрол (CCEI), налични по Европейския фонд за интегрирано управление на границите (IBMF) за периода 2021-2027 г.	*0 %*	*100 %*
Усвоени средства от ЕС, необходими за финансиране на инвестиционната програма на АМ, във връзка с интегрирано гранично управление	*0 %*	*100 %*

Приоритизирането на използването на европейските фондове е в зависимост от резултатите от механизма за контрол на качеството. Финансовите средства се насочват главно за:

- обезпечаване на мерки за ефективно управление на миграцията (миграционните потоци) и за обработка на лицата след прием (насочването им към компетентния орган ДАБ-МС или ДМ-МВР) – предоставяне на ресурси, обучение, капацитет за настаняване;
- създаване/поддържане на капацитет за охрана на границата;
- поддържане на капацитет, пул от експерти на национално ниво, с което да се гарантират устойчиви способности на състава, които после допринасят и за операциите на ниво ЕС, и на достатъчно персонал;
- защита на финансовите и икономическите интереси на ЕС и на държавите членки;
- защита на ЕС от незаконна търговия и улесняване на законната стопанска дейност.

Усвояването на средства от ЕС по Инструмент за финансова подкрепа за оборудване за митнически контрол CCEI (Регламент (ЕС) 2021/1077 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година) има за цел да осигури подходящо оборудване на митническите органи по външните граници на Европейския съюз, като по този начин ще гарантира тяхното безпроблемно функциониране.

За осигуряване изпълнението на инвестиционна програма на АМ, изграждането и надграждането на информационните системи за интегрирано гранично управление и реализация на целите на настоящата стратегия е необходимо да бъде осигурен допълнителен финансов ресурс, чрез използване на механизми за солидарност и инструменти за европейско финансиране.

Финансовата подкрепа от ЕС в областта на европейското интегрирано управление на границите и общата визова политика за периода 2021-2027 г. се осъществява чрез програмата на България по Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ИУГВП), одобрена от ЕК през ноември 2022 г.

В рамките на програмата са предвидени средства за закупуването и поддръжката на техническо и оперативно оборудване за граничен контрол, развитието и поддръжката на широкомащабни ИТ системи (СВИ, Н ШИС, ЕТИАС и ЕВРОДАК) и тяхната оперативна съвместимост, поддръжката на ИСН на външните граници, поддръжката на инфраструктура и повишаването на капацитета на граничните служители в областта на интегрираното гранично управление.

Инструментът ще гарантира също така и по-нататъшното развитие и модернизиране на визовата политика. Предвидени са средства за надграждане и поддръжка на Н ВИС и изграждане и поддръжка на инфраструктура.

През 2023 г. от ЕК са отпуснати допълнителни финансови средства на България за закупуването на широкомащабно оборудване за целите на ЕАГБО – патрулен кораб, патрулни автомобили с висока проходимост и БЛС, разширяването на ИСН на българо-турската граница чрез изграждане на сензорни линии и СПТН, осигуряването и командироването на допълнителен персонал за участие в СПО, както и автоматизирането на процесите, свързани с граничния контрол на външните граници.

Програмата по фонд „Убежище, миграция и интеграция“ 2021-2027 г. е одобрена от ЕК през ноември 2022 г. Финансирането по програмата е насочено към мерки за укрепване на системите за предоставяне на убежище, прием, връщане и предоставяне на услуги на граждани на трети страни.

През 2023 г. от ЕК са отпуснати допълнителни финансови средства на България за изграждане на капацитет и алтернативни решения за настаняване на непридружени малолетни и непълнолетни граждани на трети държави и устойчива интеграция на разселени лица от Украйна. Одобрени са и средства за презаселване на 25 граждани на трети държави на територията на България.

Програмите по ИУГВП и ФУМИ 2021-2027 г. се изпълняват чрез Индикативни годишни работни програми (ИГРП), които се публикуват за обществено обсъждане и се одобряват от създадените комитети за наблюдение по двете програми. При изменението на програмите и ИГРП се прилага принципът на партньорство, съгласно чл. 40 от Регламент 2021/1060 – Регламент за общоприложимите разпоредби. През програмен период 2021-2027 г. значително бе разширен кръгът от организации, номинирали членове в комитетите за наблюдение в изпълнение на ПМС 302 от 29.09.2022 г. Включени са широк кръг организации – публични органи, неправителствени и международни организации, представители на социалните и икономически партньори (синдикални организации и организации на работодателите), представители на регионалните и местни власти, организации на хора в неравностойно положение, представители на академичната общност. Активното участие на членовете на комитетите подпомогна значително процеса на подготовка за стартиране на изпълнението на програмите чрез навременното съгласуване и одобряване на необходимите документи. Изпълнението на програмите по ИУГВП и ФУМИ следва същите принципи на партньорство, както в процеса на тяхното изготвяне. Комитетите за наблюдение играят основна роля в наблюдението на напредъка по изпълнението на програмите и на бъдещото им развитие, консултиране и/или вземане на решения, свързани с преразглеждане на програмите и/или одобряването на докладите от мониторинга.

Управляващ орган на програмите по ИУГВП и ФУМИ за периода 2021-2027 г. е дирекция „Международни проекти” (ДМП) – специализирана структура на МВР за управление на програми и проекти, финансирани от фондове и програми на ЕС и други международни финансови инструменти.

Основно предизвикателство представлява ефективното усвояване на предоставената в рамките на фондовете финансова помощ за изпълнение на целите и приоритетите на България в ИГУ.

14. ОСНОВНИ ПРАВА

Стратегическа цел 13: Постоянен мониторинг на работата на отговорните институции за гарантиране спазването на изискванията по основните права на човека.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой мониторинги за спазване на морални принципи и на законови и социални норми по основните права на човека- на годишна база.	*400*	*450*
Брой проведени обучения за повишаване на професионалните знания и умения за разпознаване на уязвими и лица в риск – на годишна база	*4*	*40*

Гарантиране защитата на основните права на човека е основен принцип, залегнал в граничното управление в действията на служителите от отговорните институции.

На национално ниво необходимите правила са описани в Етичния кодекс за поведението на държавните служители в МВР, който утвърждава нормите за етично поведение

при изпълнение на техните задълженията.

Новите предизвикателства и засиленият миграционен натиск по външните граници на ЕС налагат още по-стриктно гарантиране пълното зачитане на основните права на човека във всички дейности по управление на границите.

При спазването на стандартите, свързани с граничното управление, България се ръководи и от Стратегията на ЕАГБО за основните права на човека.

На оперативно ниво се прилагат посочените в нея изисквания по време на извършване на съвместни операции, като се взема под внимание специфичната ситуация, в която се намират уязвими групи, според вида граница.

В оперативните планове са включени мерки в случай на сериозно нарушение на правата на човека. Създаден е механизъм за подаване на жалби от засегнати лица по време на операциите.

Обучението в тази област е част от основното обучение на граничните служители, отговарящо на Общата основна учебна рамка на Агенцията. Специфично разработен за основните права модул цели да предостави достатъчно знания за практическото им прилагане при извършване на граничен контрол.

Регулярно се провеждат и специализирани обучения, насочени към подобряване на работата на служителите на ДАБ. Съвместни обучения се извършват с международни и неправителствени организации (МОМ, ВКБООН, УНИЦЕФ и други).

Държавните органи, участващи в прилагането на Регламента Дъблин[2] и Регламента Евродак[3], работят съвместно на базата на съществуваща нормативна база при спазване на основополагащия принцип за неотблъскване (non-refoulement) на граждани на трети страни, подали молби за международна закрила. Декриминализирано е незаконното преминаване на държавната граница от лица, които искат да упражнят правото си да потърсят международна закрила.

Подписаният между ГДГП, ВКБООН и БХК тристранен меморандум за разбирателство регулира сътрудничеството на българските граници в полза на тези, които търсят закрила и гарантира спазването на принципа на „неотблъскване“ чрез възможност за наблюдение на действащите процедури.

Според националното законодателство Омбудсманът на Република България извършва мониторинг за спазването на правата на човека от граничните органи на оперативно ниво. Негови представители могат да участват като наблюдатели във всички дейности по полицейско задържане, операции по връщане на граждани на трети страни и оценка на условията за настаняване на задържаните.

Полагат се специални грижи и процедури за лица, търсещи международна закрила попадащи в категорията „със специални нужди”. Създаден е механизъм за идентификация и

[2] Регламент (ЕС) № 604/2013 на ЕП и на Съвета от 26 юни 2013 г. за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство (преработен текст)

[3] Регламент (ЕС) № 603/2013 на ЕП и на Съвета от 26 юни 2013 г. за създаване на система Евродак за сравняване на дактилоскопични отпечатъци с оглед ефективното прилагане на Регламент (ЕС) № 604/2013 за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство и за искане на сравнения с данните в Евродак от правоприлагащите органи на държавите членки и Европол за целите на правоприлагането и за изменение на Регламент (ЕС) № 1077/2011 за създаване на Европейска агенция за оперативното управление на широкомащабни информационни системи в областта на свободата, сигурността и правосъдието

оценка на уязвимостта на възможно най-ранния етап в процедурата за търсене на международна закрила, който продължава по време на цялата процедура до произнасянето с решение.

По отношение на идентифицираните като уязвими лица се ползва Инструментът на ЕСПОУ за идентификация на лица със специални нужди. Уязвимите лица, търсещи международна закрила в България, имат право на безплатна правна помощ, която се предоставя в сътрудничество с Националното бюро за правна помощ и неправителствени организации. Защитата на малолетни и непълнолетни лица, търсещи международна закрила в България се води от принципа за най-добрия интерес на детето.

Всички служители спазват законовите изисквания за защитата на личните данни. Спазването на правата, свързани с личните данни, се контролира от КЗЛД, съвместно с длъжностно лице по защита на личните данни на ниво МВР, които работят по възникнали казуси. Провеждат се тематични обучения, насочени към служители на граничните органи, и специализирани обучения за работата с лични данни в дигитална среда за юристи.

На ГКПП и на местата за настаняване на задържани лица са разпространени печатно-информационни материали, предоставени от ВКБООН, с процедурите по предоставяне на закрила в Република България и правата на лицата, търсещи закрила на различни езици.

15. ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Стратегическа цел 14: Повишаване на компетентността и професионализма на служителите за управление на границите.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой внедрени иновативни форми на обучение за подобряване качеството на професионалното обучение за периода 2024 г.-2027 г.	*2*	*4*
Брой служители, успешно преминали обучение по Инструмент за техническа подкрепа на Европейската комисия през 2025 г. (Регламент (ЕС) 2021/240)	*0*	*200*

Обучението на граничните служители в България е в съответствие с Европейската и националната квалификационна рамка и се извършва от специализирана структура – Академията на МВР (АМВР) и нейни подразделения - центрове за специализация и професионална подготовка (ЦСПП).

Основни инструменти за обучение в АМВР и центровете за професионална подготовка са учебните планове и програми, които се основават на европейските и национални приоритети и задачи в областта на контрола на външни граници. Учебните планове и програми се изграждат профилирано на академично ниво за управленските и ръководни кадри в системата на МВР, а за обучаваните на тактическо ниво имат целенасочен практико-приложен характер. Те се разработват в съответствие с целите и изискванията на Секторната квалификационна рамка (SQF) и Общия обучителен план (CCC) на ЕАГБО. Учебните планове и програми са диференцирани за различните управленски нива и специалности. Прилагането на принципите на SQF позволява оптимална професионална адаптивност на служителите към изискванията на ситуационната среда. Професионалните знания, техническата подготовка и комуникационните умения, придобивани в обучителните центрове, са първостепенно условия за постигането на оперативна съвместимост с екипите на Фронтекс и пълноценно сътрудничество със службите на трети страни от региона.

Постигането на съвместимост с европейските норми и прилагането на най-добри

практики в учебния процес се основават на тясното сътрудничество с водещи университети в Европа и на тези в България. Сътрудничеството и интеграцията между висшите училища е опосредствана от водещата роля на партниращите академии на ЕАГБО и тесните връзки с Агенцията на Европейския съюз за обучение в областта на правоприлагането (CEPOL). Модернизацията на учебно-материалната база, използването на технологии за обучение в среда с отдалечен достъп позволява оптимизирането на учебния процес. Новите технологии улесняват достъпът до образование и обучение като се увеличават броят на обучаваните и възможностите за повишаване на професионалната квалификацията без откъсване от работа – по местоживеене.

На преподавателския състав се предоставят непрекъснато възможности да поддържа академичната си подготовка и да разширява кръгозорът от познания чрез участия в програми за обмен на преподаватели/студенти. Традиционно създадените връзки и контакти с европейски агенции и висши училища позволяват на Академията на МВР ежегодно да осъществява трансфер на преподаватели и студенти с европейските партньори. В качеството си на партниращо висше училище и контактна точка със CEPOL чрез АМВР ежегодно се осъществява трансфер по различните европейски програми за образование и обучение на служители от правоохранителните институции в България като: АМ, ДАНС, ДАТО, НАП, НСО и др. В съответствие с поставените цели за непрекъснато поддържане на високо качество на обучението и прилагането на най-добрите европейски и национални практики, АМВР извършва съвместни дейности по обмен на преподаватели и студенти с различни университети, училища, обучителни институции в страната, с държавите от ЕС, съседни страни. Сътрудничество в областта на образованието не се затваря в границите на континента. АМВР има двустранно споразумение за обучение на студенти от Виетнам. Провеждани се обучения по проекти в областта на правоприлагането на полицейски служители от Афганистан, Ирак и други държави от региона.

Сътрудничеството на АМВР с обучителните институции се развива на международно, междуведомствено и вътрешноведомствено равнище.

Насоките за оптимизация на обучението в близка и средносрочна перспектива са:

- Прилагане на най-добрите практики в ЕС при разработването на общи учебни планове и програми за обучение;

- Участие в магистърски програми на ЕАГБО, CEPOL и други;

- Участие на преподаватели/студенти в програмите за мобилност и обмен с различни европейски обучителни институции в т.ч. на ЕАГБО, CEPOL, SQF, Еразъм+ и други.

На национално ниво АМВР работи за разширяване на сътрудничеството с институциите от задължителния граничен контрол, партниращи в ИГУ и с техните обучителни звена. Изгражда се система за обучение на базата на съществуващите инициативи и програми за ръководството на студенти от Еразъм и по магистърските програми на ЕАГБО и CEPOL**.**

За обучението на студенти и служители се използват съвременни технически средства и лаборатории, изградени и оборудвани по различни проекти и програми. Преподавателският състав се стреми към използване на иновативни образователни технологии за преподаване в дидактически и технически аспект. Акцент се поставя не само върху дистанционното обучение, но и върху внедряването на интерактивни и други форми на електронно обучение, съобразени с потребностите на обучаваните.

Подобряване на обучението и капацитета на митническите служби се осъществява чрез адаптирането на професионалната подготовка на митническите служители по отношение на новите рискове и технологии и е ключово за повишаване на ефективността на контролните действия и противодействие срещу митническите и валутни нарушения и престъпления.

Изграждането на капацитет за използване на високотехнологични решения за анализ на

големи масиви от данни (анализ на Big Data), AI и ML цели подобряването на работните процеси и ефективното изпълнение на дейностите от Плана към Стратегията за интегрирано управление на границите на Република България, като част от многогодишната стратегическа политика за интегрирано управление на европейските граници.

16. НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИ

Стратегическа цел 15: Подобряване на сътрудничество с институциите и органите на европейско и национално ниво за развитие на изследванията и иновациите в отговор на потребностите на граничното управление.		
Индикатор за изпълнение	***Базова стойност***	***Целева стойност***
Брой въведени иновации в резултат на участия в инициативи за подобряване на националния капацитет за интегрираното управление на европейските граници за периода 2024 г.- 2027 г.	*0*	*8*

България се стреми да прилага съвременните стандарти и тенденции в сферата на научните изследвания и иновациите свързани с граничното управление.

Национални експерти, занимаващи се най-вече в сферата на информационните технологии използват всички съвременни достижения за проектиране, разработване и развитие на софтуерни продукти и участват в семинари, презентации, обучения и теле-конференции в тази област.

Министерството на вътрешните работи разполага с автоматизирани системи, в които се събира и обработва информация по различни дейности и които подпомагат изграждането на анализа на риска и взимането на решения. На база европейско и национално финансиране е изградено и се доразвива по различни проекти хардуерното и софтуерно обезпечаване на дейността по изграждане на националната стратегия за интегрирано гранично управление.

Като част от ЕИГУ, България участва в проекти с европейско финансиране по програма Хоризонт 2020.

Проект Smile - “Smart mobility at the European land Borders”

Основната цел на проекта е проучване и разработване на иновативна приложна среда за решение за идентификационен контрол, който ще увеличи скоростта на преминаване на пътнико-потока на ГКПП и ще осигури високо ниво на сигурност чрез ускоряване процеса на обработка на преминаващите лица. Прилага се иновативна мобилна концепция, която се базира на използване на многомодулни биометрични данни.

Проект FOLDOUT - „Through-foliage detection, including in the outermost regions of the EU”

Проектът се ръководи от Австрийския технологичен институт (AIT), като участници са правоприлагащи органи, университети и изследователски партньори от Белгия, Испания, Франция, Финландия, Италия, Полша и други участници. Основната цел на проекта е откриването, намирането, проследяването или идентифицирането на лица и превозни средства, пресичащи границата в гористите райони, заради нарастващия риск от нерегламентирано преминаване и имиграция през границата. Чрез комбиниране или подобряване на технологиите и техниките за наблюдение и разположението на сензорите да се достигне до предоставянето на по-качествени възможности за откриване и заснемане. Предложеното решение следва да бъде изпитано и утвърдено от органи на властта по отношение на възможностите за ефективен контрол върху сухоземната граница, покрита от растителност, при всякакви метеорологични

условия. В рамките на проекта ще се осъществят тестове на оборудването.

Проект PERCEPTIONS -„Understand the impact of novel technologies, social media, and perceptions in countries abroad on migration flows and the security of the EU & provide validated counter approaches, tools and practices”

Водещ координатор по горепосочения проект е австрийската фирма Synyo GmbH. Основната цел на проекта е, в рамките на проекта, до 2024 г. да се разработят ефективни инструменти за анализ на риска от мигрантски потоци на външните граници на ЕС, базирани на използването на съвременни информационни технологии и софтуерни приложения, позволяващи събирането, обработката и анализа на голямо количество разнообразна по характер и произход информация в реално време. Реализацията на проекта ще подпомогне вземането на решения при кризисни ситуации и ще допринесе за повишаването на сигурността на границите.

17. МЕХАНИЗЪМ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, ОТЧИТАНЕ И ОЦЕНКА

Мониторинг

Мониторингът на Стратегията за ИГУ представлява процес на системно събиране и анализ на информация относно хода на реализация на дейностите по изпълнение на Стратегията. Основната задача на мониторинга е да бъде проследена и измерена степента на постигане на поставените цели и тяхната ефективност. Мониторингът е инструмент, който подпомага вземането на управленски решения относно продължаването, изменението, допълването или прекратяването на реализацията на съответните дейности.

Националният механизъм за наблюдение, отчитане и оценка включва дейността на Националният съвет по миграция, граници, убежище и интеграция.

Съветът дава насоки за изпълнението на националната политика в областта на ИГУ, координира дейността на държавните органи при прилагането на Националната стратегия по ИГУ, при необходимост прави предложения за изменения на нормативни актове с цел подобряване ефективността на изпълнението на стратегията и разглежда въпроси за укрепване на административния капацитет.

Постоянно действащата стратегическа работна група „Интегрирано гранично управление“ към Националния Съвет има за основна задача, както изготвянето на Националната стратегия за ИГУ, Плана за изпълнението й, План за развитие на способностите за управление на границите и за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни, така и отчитане на изпълнението им. Водеща роля в работата на стратегическата работна група „Интегрирано гранично управление“ има Главна дирекция “Гранична полиция“ – МВР, която организира и координира дейността на групата.

Освен на национално ниво, Европейската Агенция за гранична и брегова охрана - Фронтекс, също осъществява системен мониторинг (междинен на всяко тримесечие и базов – годишен) относно изпълнението на Националната стратегия за ИГУ и плановете за ИГУ и за развитие на способностите, които са разработени съгласно ТО Стратегия за ЕИГУ, приета с Решение 30/2023 на УС на ЕАГБО.

Отчетност

Всички институции, имащи отношение към граничния контрол, участват в изготвянето на годишните отчети на плановете към Стратегията.

Министерският съвет приема годишен план и одобрява отчета на плана за изпълнение на Стратегията по предложение на Националният съвет по миграция, граници, убежище и интеграция, който осъществява контрол по тяхното изпълнение.

Механизъм за оценка

Важен момент от реализирането на Стратегията е получаването на оценка, базирана на очакваните и постигнати резултати. Мониторингът и оценката се основават на един обобщен модел, който представя съотношението между поставените цели, вложените ресурси, извършените действия, постигнатите резултати и осъществените въздействия.

Изработена е система от индикатори за измерване степента на постигане на стратегическите цели, заложени в Националната стратегия.

В плана към Стратегията се посочват конкретни дейности, за които са определени отговорните институции, базовите и целевите стойности на индикаторите за изпълнение, необходимите средства и възможните източници за финансиране.

18. ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

Националната стратегия за интегрирано гранично управление 2024-2027 г. ще се изпълнява чрез едногодишни планове за действие, в които ще бъдат посочени индикативният размер и източниците на финансиране за изпълнение на конкретните дейности, допринасящи за постигане на стратегическите цели. Конкретните дейности ще се финансират в рамките на одобрените разходи по средносрочната бюджетна прогноза за съответния период на първостепенните разпоредители с бюджет и утвърдените бюджети на отговорните за изпълнението ѝ институции/структури за съответната година, както и за сметка на международни/европейски инструменти и програми.

Предвижда се дейности да се осъществяват с финансова подкрепа от ЕС в областта на европейското интегрирано управление на границите и общата визова политика за периода 2021-2027 г., чрез програмата на България по Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ИУГВП), одобрена от ЕК през ноември 2022 г., Инструмента за финансова подкрепа за оборудване за митнически контрол CCEI (Регламент (ЕС) 2021/1077 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година) и Инструмента за техническа подкрепа на Европейската комисия през 2025 г. (Регламент (ЕС) 2021/240).

Финансиране по Програма по фонд „Убежище, миграция и интеграция“ 2021-2027 г., одобрена от ЕК през ноември 2022 г. Програмата е насочена към мерки за укрепване на системите за предоставяне на убежище, прием, връщане и предоставяне на услуги на граждани на трети страни.

За ефективното изпълнение на дейностите от Плана към Стратегията за интегрирано управление на границите на Република България, като част от многогодишната стратегическа политика за интегрирано управление на европейските граници, ще бъдат използвани и други източници на европейско финансиране, отворени за кандидатстване.

Реализацията ще бъде съпътствана от ежегоден отчет за изпълнението на дейностите по отделните стратегически цели, като информацията за това ще бъде изготвяна от съответните ангажирани институции.

19. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От съществено значение за изпълнението и постигането на заложените приоритети и стратегически цели на Национална стратегия за ИГУ 2024 - 2027 г. е сътрудничеството и партньорството на всички пряко ангажирани институции на национално ниво. Ангажираността и активното участие на всички институции в етапите на създаване, изпълнение и мониторинг са от ключово значение за постигане на ефективно интегрирано гранично управление.

20. СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ НА БЪЛГАРСКИ И АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

АИС ГК	Автоматизирана информационна система „Граничен контрол“
АИС ГТД	Единен национален регистър на граждани на трети държави, търсещи международна закрила и нелегални мигранти
АИС ИД	Автоматизирана информационна система „Издирвателна дейност"
АИС КАТ	Автоматизирана информационна система „Контрол на автомобилния трафик”
АИС НМАП	АИС „Налагане на мерки за административна принуда съгласно ЗБДС и ЗЧРБ“
АИС Н.ШИС II	АИС “Национална шенгенска информационна система от второ поколение“ на Р България
АМ	Агенция „Митници“
АРМ	Автоматизирано работно място
АСН	Автоматизирана система за наблюдение
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БГПК	База „Гранични полицейски кораби“
БХК	Български хелзинкски комитет
ВИС	Визова информационна система
ВКБООН	Върховен комисариат на ООН за бежанците
ВКП	Върховна касационна прокуратура
ГДГП	Главна Дирекция „Гранична полиция“ - МВР
ГДНП	Главна дирекция „Национална полиция” - МВР
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ГПУ	Гранично полицейско управление
ГТС	Граждани на трети страни
ДАБ-МС	Държавна агенция за бежанците към Министерския съвет
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДАНС	Държавна агенция „Национална сигурност”
ДАР	Държавна агенция „Разузнаване”
ДКИС	Дирекция „Комуникационни и информационни системи”, МВР
ДМ	Дирекция „Миграция”- МВР
ДМОС	Дирекция „Международно оперативно сътрудничество“ - МВР
ДППИ	Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“
ДЧ	Държави членки
ЕАГБО	Европейска агенция за гранична и брегова охрана
ЕВРОПОЛ	Европейска полицейска служба
ЕГБО	Европейска гранична и брегова охрана
ЕЕГБО	Европейски екипи за гранична и брегова охрана
ЕЕН 112	Единен европейски номер 112
ЕИГУ	Европейско интегрирано гранично управление
ЕС	Европейски съюз
ЕСПОУ	Европейска служба за подкрепа в областта на убежището
ЕТК	Европейски транспортни коридори

ЗБЛД	Закон за българските лични документи
ЗЧРБ	Закон за чужденците в Република България
ИАМА	Изпълнителна агенция „Морска администрация“ към Министерство на транспорта и съобщенията
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури към Министерство на земеделието и храните
ИГУ	Интегрирано гранично управление
ИСН	Интегрирана система за наблюдение
КЗЛД	Комисия за защита на личните данни
МВнР	Министерство на външните работи
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МО	Министерство на отбраната
МОКП	Международна организация на криминалната полиция, Интерпол
МОМ	Международна организация по миграция
МОСВ	Министерството на околната среда и водите
МП	Министерство на правосъдието
МПС	Моторно превозно средство
МСКЦ	Морски спасителен и координационен център
МТС	Министерство на транспорта и съобщенията
МФ	Министерство на финансите
НАП	Национална агенция за приходите
НВИС	Национална визова информационна система
НГКПП	Наредба за граничните контролно-пропускателни пунктове
НИК	Национален институт по криминалистика, МВР
НИС	Национална издирвателна система
НКБТХ	Национална комисия за борба с трафика на хора
НКТЦ	Национален контратерористичен център
НКЦ	Национален координационен център
НПО	Неправителствена организация
НСМГУИ	Национален съвет по миграция, граници, убежище и интеграция
ОДМВР	Областна дирекция на МВР
ОИД	Оперативно-издирвателна дейност
ОИО	Одобрени икономически оператори
ППС	Пътно превозно средство
РДГП	Регионални дирекции „Гранична полиция“, МВР
РКЦ	Регионален координационен център
СВИ	Служба “Военна информация” към Министерство на отбраната
СПО	Специализирани полицейски операции
СОВН	Специализиран отряд “Въздушно наблюдение” при ГДГП-МВР
СОД	Специфична охранителна дейност
ТиС	Търсене и спасяване
ТМУ	Териториално митническо управление
УНИЦЕФ	Детски фонд на Обединените нации

ЧГКИЦ	Черноморски граничен координационен и информационен център
ШИС	Шенгенска информационна система
AI	Изкуствен интелект
CCC	Общ учебен план
CCEI	Инструмент за оборудване за митнически контрол
ECRIS-TCN	Система за регистрация за съдимост за граждани на трети страни
EES	Система Влизане/Излизане
ETIAS	Европейска система за информация за пътуванията и разрешаването им
EUROSUR	Европейска система за наблюдение на границите
GMDSS	Глобална морска система за бедствия и безопасност
ML	Машинно обучение
SQF	Секторна квалификационна рамка